

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 222-1925)

Originalt emne

Boligforhold

Boligforhold/Boligforhold i Almindelighed

Boligforhold/Bolignød (Husvilde)

Boligforhold/Kommunale Beboelseshuse

Boligforhold/Private Beboelseshuse

Bygningsvæsen

Bygningsvæsen/Bygningsvæsen i Almindelighed

Byraadet

Byraadet

Gader

Gader/Anlæg, Udvidelse og Regulering af Gader og Veje, Gadeplaner

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 25. juni 1925](#)
- 2) [Byrådsmødet den 10. august 1925](#)
- 3) [Byrådsmødet den 20. august 1925](#)
- 4) [Byrådsmødet den 27. august 1925](#)
- 5) [Byrådsmødet den 10. september 1925](#)
- 6) [Byrådsmødet den 10. oktober 1925](#)
- 7) [Byrådsmødet den 10. oktober 1925](#)
- 8) [Byrådsmødet den 17. oktober 1925](#)
- 9) [Byrådsmødet den 22. oktober 1925](#)
- 10) [Byrådsmødet den 14. januar 1926](#)

11) [Byrådsmødet den 4. februar 1926](#)

12) [Byrådsmødet den 30. marts 1926](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 25. juni 1925 - side 9

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Indstilling fra Udvalget for Bygninger og Inventar om Opførelse af Boliger.

Følgende Indstilling forelaa:

"Efter Frigivelsen af Opsigelsesretten for Beboelseslejligheder vil formentlig en Mængde Familier blive opsagte til Fraflytning af deres Lejlighed til førstkomende Oktober Flyttedag, og da det for en stor Del af disse Familier vil blive vanskeligt at skaffe sig anden Beboelse, vil det sandsynligvis resultere i, at en Del af dem henvender sig til Kommunen for at faa anvist Husly, men da der ikke hverken i Kommunens Beboelsesbygninger eller i Husvildeafdelingerne kan paaregnes ledige Lejligheder i større Omfang, har Udvalget for Bygninger og Inventar drøftet Spørgsmaalet samt hvorledes dette bedst vil kunne løses, og i den Anledning anmodet Stadsarkitekten om at udarbejde skitsemaessigt Forslag til Rækkebebyggelse, da man mener, at saafremt Kommunen bliver nødsaget til at bygge, og i Øjeblikket synes der ikke at være nogen anden Udvej, vil denne Form for Byggeri være den mest hensigtsmaessige bl. a. af følgende Grunde:

Naar lige undtages Barakker, og denne Form for Byggeri mener man efter de indvundne Erfaringer ikke at kunne anbefale, vil den foreslaaede Rækkebebyggelse være den billigste Maade at bygge paa, ligesom Husene hurtigt kan færdiggøres.

Husene er indrettet saaledes, at hvert Hus normalt afgiver en 4 Værelsers Lejlighed med Køkken, W. C. og Kammer samt med Vaskerum og Brænderum i Gaarden, men Indretningen er saaledes, at disse Huse under en Nødssituation kan indrettes til 2 Toværelsers Lejligheder med Køkken samt fælles W. C. Rum.

Opførelsesbekostningen for hvert Hus vil andrage ca. 11000 Kr. uden Grund.

Udvalget tillader sig herved at henstille til det ærede Byraad, at denne Sag tages under

Overvejelse, og at der da eventuelt gives Byggeudvalget Bemyndigelse til at fremkomme med Forslag til Opførelse af Lejligheder, hvis Prisniveau ligger lavere, end hvad der kan fremskaffes gennem Storbebyggelse. *

J. Perregaard forelagde Indstillingen. Det ny Udvalg for Bygninger og Inventar traadte til, samtidig med at det meste af Huslejeloven bortfaldt saaledes at der blev frit Slag for Opsigelser. Hvilke Følger det vilde faa for Aarhus By, var nævnt saa ofte, at det ikke behøvede at gentages, men man kunde i hvert Fald regne med en meget vanskelig Boligsituation til Efteraaret. Udvalget havde ved sine Drøftelser været enigt om, at der maatte gøres noget, og ligeledes blev man enig om at lade udarbejde Tegninger til smaa Rækkehuse, men der var næppe Enighed om, hvor mange af disse man skulde bygge. Forslaget var derfor ikke saa skarpt udformet angaaende Antallet af Lejligheder, det kunde nærmere drøftes og maatte maaske henvises til Byggeudvalget. Grunden til, at man foreslog Rækkehuse, var den, at det var umuligt at faa Etagehuse færdige til Oktober Flyttedag, og til den Tid skulde Lejlighederne bruges, saa meget mere, som en hel Del af de Huse, der var under Arbejde, ikke blev færdige til den Tid, idet Arbejdet var blevet forsinket af Lockouten. Taleren kunde oplyse, at 199 Lejligheder kunde blive færdige til Flyttedag, medens 164 var forsinkede og først kunde blive færdige noget senere, Resten blev maaske bygget engang i 1926, hvis de overhovedet blev til noget; det var nærmest Spekulationsejendomme. Udvalgets Flertal havde tænkt, at der bygges 50 Dobbeltbuse af den Type, og at de foreløbig indrettes til 2 Familier i hvert hus, saa at der ialt blev 200 Lejligheder. Husrækkerne skulde ligge saa langt fra hinanden, at der senere kunde sættes en Gade ind imellem dem, og foreløbig skulde Jorden mellem Husrækkerne udlægges til Haver. Taleren vilde anbefale at begynde med Husene snarest muligt; der var Haandværkere nok med Undtagelse af Murere, men hvis man udbød Fundamentterne for sig, kunde en Entreprenør med nogle Arbejdsmænd lave disse ret hurtigt, saa behøvedes der ingen Murere dertil. Kommunen havde Jord nok, og forhaabentlig kunde Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse gaa med til at anvise Grunde, hvor Husene kunde ligge. Saafremt Byraadet ikke ønskede at gaa med til en saadan Bebyggelse, blev Udvalget nødt til at stille Forslag om Opførelse af 200 Barakker; men det var sikkert det daarligste Byggeri, man kunde begynde paa, og Forholdene blev aldrig gode i Barakker.

Borgmesteren syntes, at der var temmelig meget agitatorisk i Hr. Perregaards Udtalelser. Naar der var Tale om, hvad Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse vilde eller ikke vilde, kunde Taleren oplyse, at Udvalget naturligvis vilde gøre det, som Byraadet

beslattede, selv om man skulde anwise Jord til disse Huse ude ved Ringgaden. Udvalget havde imidlertid flere Karréer færdige med Tegninger o. s. v. Syd for Byen, men selvfølgelig kunde de forandres, hvis man ønskede det. Nord for Byen manglede baade Gader, Kloaker, Gas o. s. v., og der var ikke regnet Spor med Udgiften hertil lige saa lidt som til Grunden. Hr. Perregaard udtalte, at Husene kunde bygges paa nogle Uger, og at det skulde overdrages til Byggeudvalget ; det vilde sige, at det skulde væltes over paa Taleren, som altsaa fik Ansvaret; men den Slags Agitationsnumre vilde Taleren bestemt tilbagegive. Taleren skulde ikke sige noget imod disse Huse, men det kunde ikke nægtes, at det var at sænke Byggestandarden saa meget, at det blev vanskeligt at faa den hævet igen.

J. Perregaard fandt ikke, at Borgmesteren havde Grund til at tage saa højtideligt paa Sagen. Taleren var selv Medlem af Byggeudvalget og skulde nok tage sin Del af Arbejdet, og hvis Byraadet bestemte, at Udvalget for Bygninger og Inventar skal bygge Husene, skulde de ogsaa nok blive færdige. Naar der var Tale om Plads til Husene, kunde Taleren tænke sig 3 Steder, nemlig paa Mariendals Jorder, ved Langelandsgade og paa den billigste Jord ved Marselisborg, f. Eks. bag Hospitalet.

Borgmesteren svarede hertil, at f. Eks. ved Langelandsgade skulde der udføres saa meget Jordarbejde, at det vilde vare Maaneder.

H. P. Salling havde ikke ventet at se denne Sag paa Byraadets Bord i Dag. Det var vel desværre rigtigt, at der vilde blive Bolignød til Flyttedag, men hvor meget vidste ingen, og det havde derfor været rigtigere at vente til Midten af Juli og først se Resultatet af Opsigelserne. De foreslaaede Huse var vist ret gode, men de blev meget dyrere end efter Forslaget, naar der skulde beregnes Udgift til Gader og de forskellige Ledninger. Noget skulde der sikkert bygges til Oktober Flyttedag, og Taleren kunde tænke sig, at man forsøgsvis bygger 5 af disse Huse og ellers Barakker. Det var kedeligt at faa bygget mange af de foreslaaede Huse, der jo skulde staa igennem mange Aar, hvis man saa bagefter skulde fortryde det.

J. Perregaard svarede hertil, at Udgiften til Ledninger vilde blive lige saa stor ved Barakker som ved Rækkehusene.

Leonhard Hansen mente ikke, der var nogen særlig Anledning for Borgmesteren til at tage saadan paa Vej. Taleren vilde tværtimod sige Udvalget Tak, fordi det havde taget denne Sag op. Loven fastslog udtrykkeligt, at Kommunen er pligtig til at skaffe Boliger, og saa skulde man dog nødig angribe den Mand, som stiller Forslag derom. Selvfølgelig var den

høje Bebyggelse den behageligste og pynteligste, men det nyttede jo ikke, naar det var umuligt at bygge saadanne Huse til den Tid, saa maatte man tage det, der kunde blive færdigt, og Barakbyggeri vilde Taleren aldrig stemme for, saalænge der var mindste Mulighed for at faa noget andet. Ved Barakkerne var der skabt Fattigkvarterer, som Kommunen daarligt kunde være bekendt, og de Børn, som blev opdraget i disse Kolonier, betragtedes nærmest som en Pariakaste. Hvis de foreslaaede Huse kunde bygges til Flyttedag, vilde Taleren meget anbefale at stemme for Forslaget.

Borgmesteren fandt heller ikke, at Leonhard Hansen behøvede at tage saa kraftigt paa Vej, for hvad Barakkerne angik, havde ingen talt stærkere imod disse end Taleren. Grunden til Talerens Protest var, at Perregaard vilde skyde Spørgsmaalet om, hvorvidt Husene kunde blive færdige eller ikke, over paa de Udvalg, som Taleren var Formand for, og det vilde Taleren have Lov til at imødegaa.

H. P. Christensen erkendte, at det var nødvendigt at gøre noget for at skaffe Boliger til Efteraaret, og da høje Huse ikke kunde naa at blive færdige, var der næppe andet at gøre end at bygge Barakker eller Rækkehuse. Smaa Huse var de mest ideelle Beboelser, blot man havde Jord nok, men de Huse, der var Tale om her, var maaske lidt under den Standard, som man i det lange Løb gerne skulde bevare. Det drejede sig særligt om at faa bygget billige Lejligheder, som Folk med mange Børn og smaa Indtægter havde Raad til at bebo, og saa maatte de naturligvis ligge paa en Plads, hvor Grundene ikke var for dyre, nemlig i en eller anden Udkant af Byen, og de kunde vist godt bygges paa eet Sted, hvor man ogsaa i Fremtiden vilde have lav Bebyggelse. Een Ting maatte Udvalget dog tage i Betragtning, at Husene blev saaledes, at de ikke kom til at skamskænde det Kvarter, hvor de skulde ligge. Angaaende Antallet af Huse maatte det i nogen Grad rette sig efter, hvor mange Haandværkere der var til Raadighed, saaledes at man ikke ved dette Byggeri standser Arbejdet ved de øvrige Huse. Der maatte ogsaa skaffes Penge til Byggeriet, og derfor var det vel nødvendigt at henvise Sagen til Kasseudvalget og ligeledes til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse for at finde den hensigtsmæssigste Plads. Derefter skulde Sagen vel til Boligudvalget for at faa en nærmere Udformning før den atter kom til Byraadet.

J. Perregaard indrømmede, at man havde brugt en anden Boligstandard ved de Huse, som Kommunen havde bygget paa Frederiksbjerg, men desværre var mange af disse Huse ødelagt af Lejerne, særlig de først byggede. Det vilde være gavnligt, om man efterhaanden

kunde komme ind paa at gøre Husene til Andelshuse, som Beboerne efterhaanden kunde blive Ejere af, saa vilde de værne langt bedre om dem. Det var Taleren ligegyldigt, hvor Husene kom til at ligge; naar Udvalget havde tænkt paa 3 Pladser, skyldtes det Hensynet til Beboernes Arbejdsplads og Børnenes Skolegang. Hovedsagen var at blive fri for Barakker. Taleren havde ikke tænkt paa at ville lægge noget over paa Borgmesteren; men det var dog Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse, der havde med Grundene og Gadeanlægene at gøre, og som derfor maatte komme med Forslag om Beliggenheden.

N. C. Christiansen syntes, det var for tidligt at tage Standpunkt til denne Sag. Opsigelsesfristen til Flyttedag var endnu ikke udløbet, og saa vidste ingen, om der kom til at mangle Lejligheder; tillige havde Taleren bragt i Erfaring, at der var givet Ansøgning til Ministeriet om Udsættelse af Oktober Flyttedag, og hvis det blev til noget, kunde jo mange flere Lejligheder blive færdige. Taleren kunde ikke anbefale det foreslaaede Byggeri uden som en ren Nødstilstand; det vilde ikke pynte paa Aarhus By at have saadanne Kvarterer, som maaske var en Grad bedre end Barakker, men ellers omtrent det samme, blot med den Forskel at disse Huse kom til at staa maaske i 100 Aar; det var at sænke Byggestandarden meget stærkt. Man burde være enig om at bygge en pæn By, som alle kunde være glad ved ogsaa i Fremtiden. Naar den Dag kom, at der var Lejligheder nok, vilde ingen bo i saadanne Huse. Taleren vilde anbefale at udsætte Sagen lidt og se, hvorledes det udviklede sig; der blev jo ikke færre Lejligheder, fordi en hel Del kom til at flytte.

H. J. Baden erkendte, at der ikke blev færre Lejligheder; men det var oplyst tilstrækkelig ofte, at der blev mange flere om Lejlighederne, og det behøvede ikke at gentages. Naar Valget stod imellem Opførelse af Barakker og Rækkehuse, var der i Virkeligheden intet Valg, hvis man da ikke udsatte Sagen saa længe, at man ikke kunde naa at bygge andet end Barakker, og det skulde man nødig risikere. Rækkehuse var forholdsvis lidt benyttet her i Landet, i København fandtes de enkelte Steder, men i Udlandet var de ret almindelige, og de kunde se rigtig pænt ud, naar de blev vedligeholdt, og Haverne var i Orden; de var tillige meget eftertragtede, saa der blev næppe Vanskelighed ved at faa dem udlejet. Det var selvfølgelig at sænke Byggestandarden, saa længe der skulde bo 2 Familier i hver Lejlighed; men de stod alligevel betydeligt over Barakker, og naar de engang kunde udlejes til en enkelt Familie, behøvede man ikke at skamme sig over Standarden. Taleren antog, at 50 Dobbelt huse snarere var for lidt end for meget, men skulde det knibe med at faa dem lejet ud straks, havde man Folk nok i Kasernen og Barakkerne; nogle af disse skulde helst

rømmes inden for længe. Til Dato havde man ikke kunnet nedlægge Barakkerne, selv om det var et almindeligt Ønske særlig af Hensyn til Børnene; det var Fremtiden, der skulde opbygges gennem Børnene, og hvis de forkvakledes, fik man et tungt Ansvar.

H. P. Salling bemærkede, at Børn ogsaa kunde komme under daarlige Forhold i Rækkehusene, hvor de kom til at bo lige saa tæt som i Barakkerne. Naar Taleren foretrak Barakker, var det, fordi de havde en kortere Levetid, medens man ikke saa godt kunde give sig til at nedrive murede Huse; man var ogsaa mere sikker paa at faa dem færdige til Flyttedag. Ved nye Barakker kunde man jo indføre de Forbedringer, som Erfaringen havde indvundet. De sidst byggede Barakker var ganske gode Boliger, blot Beboerne selv vilde gøre lidt for at højne Hjemmene. Taleren vilde anbefale at bygge enkelte Barakker, ogsaa fordi Kolonien ved Søndervang helst skulde fjernes snarest.

J. Perregaard hævdede, at det var en stor Misforstaaelse, naar man opfattede Rækkehusene som en Slags Barakker. Ved Rækkehuse fandtes der en Have, som tilhørte Familien selv, og ligeledes havde hvert Hus sine egne Udenomsbekvemmeligheder, hvilket ikke var Tilfældet ved Barakkerne, og det var maaske den største Mangel ved disse. Husene skulde nok blive pæne og gode; der fandtes lignende Huse paa Christiansbjerg, som vist var ca. 100 Aar gamle.

Borgmesteren oplyste, at Husene paa Christiansbjerg blev bygget i Firserne.

Leonhard Hansen vilde ikke bestride, at der kunde vokse gode Samfundsborgere op i Barakkerne, men det var ogsaa naturligt, hvis de blev bitre paa det Samfund, som gav dem saadanne Forhold at leve under. Selvfølgelig burde Byggestandarden være saa høj som mulig, men naar det var udelukket at faa Nr. 1, maatte man tage Nr. 2, og dervar alligevel enmægtig Forskel paa disse Huse og paa Barakker. Rækkehusene ved København var meget pæne, men man havde gjort den Fejl at lægge dem for tæt sammen, og derfor pyntede de ikke i Kvarteret. Folk med mange Børn vilde sikkert med Begejstring hilse Tanken om at faa et saadant Hus med Have og Tumbleplads til Børnene. Een Ting maatte man fremfor alt undgaa, nemlig at faa saa frygtelige Forhold som i 1916, da Skoler og Gymnastikhuse maatte tages i Brug til Husvilde.

Borgmesteren havde i 1916 krævet, at inden en bestemt Tidsfrist skulde Skolerne rømmes for Husvilde.

Sagen overgik til Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse for at undersøge, om der

kan anvises Plads for den foreslaaede Bebyggelsesform, og til Kasseudvalget for at undersøge, om Pengene kan skaffes tilveje

Uddrag fra byrådsmødet den 10. august 1925 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om, at Rækkebebyggelse af Huse finder Sted ved Poul Martin Møllers Vejs sydlige Side.

Fra Stadsingeniøren forelaa følgende Beregning over Opførelse af 25 Dobbeltbuse ved Poul Martin Møllers Vej (Plan G 1.)

Anlæg af Veje og Kloaker..... 106900 Kr.

heraf Halvdelen paa Rækkebebyggelsen 53450 " fordelt paa 25 Byggegrunde á 12,6 m X 25 m..... 2138,00 Kr.

Erstatning for Opsigelse af Lejemaal 47,25 "

Grundværdis efter Taksation..... 126,00"

Ialt pr. Byggegrund 2311,25 Kr. eller 7,33 Kr. pr. m².

H. P. Christensen bad undskylde, at han havde sammenkaldt til Møde, men den foreliggende Sag var temmelig presserende, for hvis der skulde bygges noget, og det skulde have nogenlunde Udsigt til at blive færdigt omkring Flyttedag var det paa høje Tid at faa Arbejdet paabegyndt. Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse havde anmodet Stadsingeniøren om at give Anvisning paa nogle Grunde, der kunde egne sig til Rækkebebyggelse, og den 4. Juli forelaa der Planer over saadanne, men de blev af Borgmesteren sendt tilbage med Anmodning om at anvis andre Pladser. De fleste af disse var man dog straks gaaet bort fra og havde egentlig kun beskæftiget sig med to af Pladserne, nemlig ved Poul Martin Møllers Vej og paa Marienlunds Jorder. Man havde regnet noget med en Udsættelse af Flyttedagen, og hvis ikke det blev til noget, vilde det vel blive vanskeligt at faa Husene færdige lige til Flyttedag; men efter de statistiske Oplysninger, der forelaa, vilde der sikkert komme til at mangle Lejligheder til Efteraaret, saa det blev nødvendigt at installere en Del Familier i Skoler og Gymnastikhuse og lignende

Steder. Selv om Husene ikke blev færdige lige til Flyttedagen, kunde de nok blive det ret hurtigt efter, saa man kunde komme bort fra Indkvarteringen i Skolerne. Det var derfor nødvendigt nu at fastslaa, hvorvidt man vilde skride til at opføre Rækkehusene, og ifald der var Stemning derfor, anbefalede altsaa de hjemmeværende Medlemmer af Udvalget at opføre dem ved Poul Martin Møllers Vej. Forslaget gik ud paa at bygge 25 Dobbeltthuse foreløbig til 100 Familier og opføre dem ved Vejens sydlige Side. Stadsingeniøren var i sine Beregninger gaaet ud fra, at hele Vejen skal anlægges med det samme, og derfor blev Udgiften ret stor; men muligvis kunde man nøjes med nu at lave Kloaker o. s. v. og saa senere anlægge Vejen. Grundene var kun beregnet til en Dybde af 25 m, medens Afstanden til den næste projekterede Gade var 50 m, men Spørgsmaalet om Grundenes Størrelse behøvede man næppe at komme ind paa nu, det kunde afgøres senere. Taleren vilde for sit Vedkommende foreslaa, at man vedtager at bygge de 25 Huse saaledes, at Sagen straks gaar til Byggeudvalget og Markudvalget, som havde med Opsigelsen af Jorden at gøre. Jorden skulde egentlig opsiges fra den første i Maaneden med 1 Maanedes Varsel, og efter Kontrakten kunde det altsaa ikke blive før til 1. Oktober; men det var ikke særlig værdifulde Haver, der var Tale om, og Lejerne vilde forhaabentlig stille sig fornuftigt, saa der kunde træffes en Ordning. Hvad Bekostningen angik, havde Borgmesteren meddelt Taleren, at der var forespurgt i Privatbanken derom, og det vilde ikke volde nogen Vanskelighed, men Sagen maatte selvfølgelig behandles i Kasse- eller Budgetudvalget for at tage nærmere Bestemmelse derom.

Holst Knudsen henviste til den foreliggende Indstilling, som gik ud paa, at hvis der skal bygges, var man enige om at foreslaa Pladsen ved Poul Martin Møllers Vejs sydlige Side. Efter Stadsingeniørens Beregning vilde Grundenes Pris blive 2311,25 Kr. eller 7,33 Kr. pr. m². Angaaende de øvrige anviste Pladser havde man særlig tænkt paa Plan A paa Marienlunds Jorder i Fortsættelse af Arbejdernes Andelsboligforenings Bebyggelse. Grundenes Pris var her udregnet paa forskellige Maader; efter en Beregning skulde Grundene bære Andel i Udgiften til en Sportsplads. Det vedkom dog næppe Husene, derimod var der en Servitut paa Jorden, hvorefter der kun maatte bygges Villaer; det havde man ment at komme udenom ved at lægge Husene i nogen Afstand fra hinanden. Grundprisen blev her ca.

8,70 Kr. pr. m², altsas dyrere end ved Poul Martin Møllers Vej, som Taleren ogsaa af andre Grunde vilde foretrække. Projekt B i Forlængelsen af "Skovbrynet" ved Viby Skel var dyrere, idet der skulde fyldes Jord paa fra Terrænet Vest for de Mezas Vej, og andre

Arealer paa Marselisborg Jorder kunde næppe komme i Betragtning. Paa Møller Weiss Jorder ved Riis Skov, som ogsaa var nævnt, var der en streng Villaservitut; ved Herningvej blev Grundene dyrere paa Grund af de store Jordarbejder, og paa det lille Areal ved Gerlachsgade blev Grundprisen 13,28 Kr. Naar man tog alt dette i Betragtning, vilde man se, at Husene kunde bygges bedst og billigst ved Poul Martin Møllers Vej. Et andet Spørgsmaal var saa, om man overhovedet skulde indlade sig paa denne Bebyggelse. Sagen var tidligere behandlet i Byraadet, og Medlemmerne vilde derfor vide, at den Gruppe, hvortil Taleren hører, ikke var stemt for noget kommunalt Byggeri nu. Den principale Grund for at bygge var Henvisningen til den Misere, som ventedes til Oktober Flyttedag. Efter den foreliggende Boligstatistik vilde der nok blive nogle Vanskeligheder, ligesom der vel ogsaa kom til at mangle nogle Lejligheder, men for at afbøde dette gjaldt det først og fremmest om at skaffe Boliger til Flyttedagen eller snarest muligt efter den, og saa vidt man kunde skønne, vilde det være umuligt at faa disse Lejligheder færdige i saa kort Tid. Selvfølgelig kunde man tage et Hus i Brug meget tidligt, men Husene led vist for meget derved. Det foreliggende Forslag ramte derfor ikke det, man tilsigtede, at fjerne Vanskelighederne ved den kommende Flyttedag; det kunde vist kun ske paa een Maade, nemlig ved at bygge Barakker. Der var fra forskellige Sider stærk Modstand mod Barakker; men naar de foreslaaede Huse skulde beboes af 4 Familier, var der ikke stor Fordel derved fremfor Barakkerne, og det var tvivlsomt, om det, man vandt, vilde svare til Udgiften. Hvis den opstillede Pris paa 11000 Kr. kunde holde, vilde Byggearbejderne beløbe sig til 275000 Kr.; dertil kom saa 106900 Kr. til Vejanlæg, for selv om hele dette Beløb ikke kunde paalignes Ejendommene, skulde Pengene dog bruges. Ogsaa Erstatningen til Havelejerne blev vist større end beregnet, naar de ikke kunde lovlig opsiges. Taleren kunde derfor ikke stemme for Forslaget, selv om man maatte paaskønne, at det nu var begrænset til 25 Huse. Samtidig vilde Taleren henstille til Boligudvalget, om der ikke var Grund til at sikre sig nogle Lokaler, hvor Folk kunde faa opbevaret deres Møbler ved Flyttedag, idet der maaske kunde gaa nogle Dage, før de kunde komme ind i deres Lejlighed.

J. Perregaard vilde angaaende den sidste Bemærkning meddele, at Udvalget allerede havde drøftet dette Spørgsmaal. Det lød mærkeligt, at de Konservative nu foreslog at bygge Barakker, for de havde tilstrækkelig vist, at de ikke forstod at administrere dem. Det tidligere Udvalg for Bygninger og Inventar havde ganske rolig tvunget Fattigvæsenet til at betale Huslejen for mange af Beboerne i Barakkerne; men det var nu bragt meget ned, saa paa dette Omraade havde de Konservative ikke noget at rose sig af. Hvis der skulde

bygges nye Barakker, maatte de tage Ansaret derfor og selv administrere dem. Det blev Familierne med de mange Børn, der blev husvilde til Oktober Flyttedag, for dem vilde ingen have: Kommunens Huse var allerede falden 25 % af deres Anskaffelsesværdi, og hvis disse Familier skulde bo der, vilde Tabet blive endnu større, derfor var det en Nødvendighed at faa Rækkehusene bygget. Selv om der engang blev Boliger nok, vilde der altid blive Folk til disse Huse, og der var uhyre stor Forskel paa dem og Barakkerne, hvor alle Udenomsbekvemmeligheder var fælles. Hvis den borgerlige Gruppe havde Lyst dertil, skulde Taleren gerne vise dem rundt i Barakkerne, saa vilde de sikkert skamme sig ved at foreslaa at bygge flere saadanne. Taleren forstod ikke, hvorfor Jorden absolut skulde fordyres ved Anlæg af saa mange Gader; det tjente næppe til andre Formaal end at vanskeliggøre Sagen; Stadsingeniøren krævede en Vejbredde af 18,8 m, medens man i lignende Kvarterer nøjedes med 8,8 m; ligeledes var der regnet med 1. Sorts Kantsten, som ikke engang krævedes i Tordenskjoldsgade ; det saa ud til, at man fra en bestemt Side med Vilje havde gjort Projektet saa dyrt som muligt. Men det var sikkert Flertallets Opfattelse, at man skulde have disse Huse, fordi det var nødvendigt at skaffe ordentlige Boligforhold, særlig for den opvoksende Slægt. Naar man talte om den store Udgift, vilde Taleren pege paa, at Husene kunde belaaes til 90 %, saa der skulde i Virkeligheden kun bruges 1/10 af Byggesummen; det var ordnet hos Statsboligfonden, saa snart man vedtog at bygge Husene. Til Barakker skulde derimod hele Beløbet udredes kontant, for ingen vilde laane Penge i disse. Hidtil var der sat 1200000 Kr. i Barakker, og af disse Penge havde man faaet 2½ % i Rente; nu var en Del af Barakkerne faldefærdige, og saa var disse Penge fuldstændig tabt. Der var Mennesker, som ikke kom udenom det offentliges Forsorg, dem kunde man lade bo i Barakkerne, men de Folk, som kunde og vilde betale, burde kunne faa en ordentlig Lejlighed, hvor deres Familie ikke blev ødelagt. Man kunde næppe vedblive at ofre store Kapitaler paa Byens Renommé udadtil: Pressemiddage, Mindepark o. s. v., og saa glemme de Borgere, som voksede op inde i Byen. 400 Familier med ca. 1600 Børn boede nu i Barakker, og naar disse Børn voksede til, vilde de næppe mindes Aarhus eller det Byraad, som i den Tid styrede Aarhus, med nogen særlig Anbefaling. Taleren vilde anbefale at bygge de foreslaaede Huse, Pengene kunde sagtens skaffes dertil, nu steg Huslejen i de private Huse med mindst 50 %, og en Del af dette Beløb havde man Lov til at tage ind i Skat, saa havde man Penge nok at bygge Huse for.

J. Chr. Møller fandt det vanskeligt at svare paa alle de Ting, som Hr. Perregaard var inde paa. En Ting havde Taleren særlig lagt Mærke til, nemlig Paastanden om de Konservatives

Ansvar. Man havde ikke tidligere fra socialdemokratisk Side hørt sige, at de Konservative havde Ansvaret for Administrationen af Kommnnens Ejendomme; ganske vist havde et Mledlem af den borgerlige Gruppe været Formand for det nævnte Udvalg, men han var vist i Mindretal (Nej!) Han var i hvert Fald i Mindretal i Byraadet, som traf Afgørelse i alle Sager af Betydning. Naar Hr. Perregaard nu sagde, at de Konservative ikke forstod at administrere, saa mente han vel dermed, at Socialdemokraterne var langt bedre dertil; men han vilde vist faa noget vanskeligt ved at paavise den Paastand. Det var muligvis rigtigt, at Kommunen vilde lide et Tab paa 25 % paa de nuværende Ejendomme, men i saa Fald ansporede det ikke til at bygge videre. Byraadet havde ofret en hel Del Penge som Tilskud til Byggeriet, og disse Lejligheder var endnu ikke færdige, derfor burde man vente lidt og se, hvorledes Forholdene udviklede sig. Efter den foreliggende Boligstatistik manglede der til Flyttedag godt 100 Lejligheder, men en Del blev færdige noget senere, og de, man foreslog her, kunde i hvert Fald ikke blive færdige til den Tid; det var ogsaa tvivlsomt, at Sundhedskommissionen gav Tilladelse til at flytte ind i dem straks. Taleren indrømmede, at efter Hr. Perregaards Mening var der sket en meget stor Forbedring i Barakkerne, siden han var blevet Formand i Udvalget, men det havde været bedre, om det var sagt af andre, i Stedet for at han selv skal fortælle det ved enhver Lejlighed. Hr. Perregaard paastod ogsaa, at Fattigudvalget var blevet tvunget til at betale Huslejen i Barakkerne. Men et Udvalg kunde næppe tvinge et andet til at betale, hvis det ikke selv vilde; det var vel sket efter Forhandling mellem de to Udvalg. Hr. Perregaard regnede heller ikke med Grundenes Værdi, men det betød dog noget i Byens Status, og naar han regnede med Laan indtil 90 %, glemte han vist det store Kurstab. Angaaende Barakkerne kunde Taleren trøste Hr. Perregaard med, at de afbetales i 10 Aar, og den Tid var snart gaaet, saa der blev næppe noget stort Tab; Barakker var det eneste, som kunde blive færdigt til Oktober Flyttedag. Der vilde næppe blive stor Begejstring for at komme til at bo i Rækkehusene, de vilde ikke pynte i Kvarteret, og hvis der kom mange Børn derop, blev Forholdene ikke stort bedre end i Barakkerne. Naar Hr. Perregaard kritiserede Mindeparken og Pressemiddagen, saa var det Ting, som Eiysraadet havde været enigt om, og de havde næppe skadet Aarhus By. Der blev sagt, at Pengene let kunde skaffes, men der var ikke sagt noget om Betingelserne, det var maaske underordnet. Men det var engang vedtaget, at Forslaget skulde til Kasseudvalget, saa kunde man ikke nu pludselig vedtage Byggeriet, før Kasseudvalget havde haft Sagen til Overvejelse, og Indstillingen gik forøvrigt slet ikke ud paa at bygge Huse, den sagde blot, at hvis der skal bygges, vilde man foreslaa Pladsen ved Poul Martin

Møllers Vej. Det var ogsaa med meget kort Varsel, der var indkaldt til Byraadsmøde, og flere af den borgerlige Gruppe var derfor forhindret i at give Møde; derfor var det ikke helt korrekt, hvis Flertallet i dette Møde vedtog at bygge. Husene kunde ikke blive færdige til Flyttedag, og saa kunde man lige saa godt vente lidt og se Tiden an. Der var for Øjeblikket en Nedgang i forskellige Priser, saa det muligvis blev billigere at bygge, hvis man ventede lidt. Men Taleren maatte altsaa holde paa, at hvis Kommunen skal bygge, maa Sagen først til Kasseudvalget, og derefter maa der komme en ny Indstilling til Byraadet.

J. Perregaard fandt det mærkeligt, at man talte om det store Kurstab ved dette Byggeri, men Pengene til Barakkerne talte man ikke om, og det blev dog et langt større Beløb, for der skulde det hele betales straks. Det var maaske rigtigt, at Husene ikke kunde blive færdige til Oktober Flyttedag, men saa var det underligt, at de Konservative ikke vilde gaa med til at udsætte Flyttedagen, saa at alle Husene kunde naa at blive færdige. De fleste af de Lejligheder, som ventedes færdig efter Flyttedag, var allerede udlejet, saa det kunde ikke hjælpe meget. Naar Fabrikant Møller paastod, at Sagen var forhastet, kunde Taleren ikke anerkende dette; Sagen var i Byraadet den 20. Maj, da Udvalget foreslog at bygge Huse, og hvis man dengang var gaaet med dertil, kunde de nu have været under Tag; men naar Sagen stadig skulde trækkes ud, kunde Husene selvfølgelig ikke blive færdige. Taleren haabede, at Byraadets Flertal vilde bruge sin Magt til at faa bygget disse Huse, uanset om de blev færdige tidligt eller sent, saa havde man dog gjort noget for Aarhus Kommunes opvoksende Slægt.

N. C. Christiansen fandt det meget kedeligt og trist saaledes at nedsætte Boligstandarten og kunde ikke stemme derfor. Man burde ikke gaa den Vej, men lave det saa godt som muligt, og dette Forslag betød et stort Tilbageskridt. Der var den Forskel paa disse Huse og Barakker, at Barakkerne kunde man vente den nuværende Slægt vilde overleve, men Rækkehusene blev staaende meget længere, og naar de skulde sammenpakkes som her med 2 Familier i hver Lejlighed, blev der ikke stor Forskel paa dem og Barakkerne. Naar Hr. Perregaard talte om, at det var meget lettere at bygge disse Huse end Barakker, fordi man kunde faa Laan i dem, vilde Taleren gøre opmærksom paa, at Aarhus Kommune vist kom til at hænge ret slemt paa de mange Laan, som man havde garanteret for i private Ejendomme; mange af disse Huse kom Kommunen til at overtage, og hvis de senere skulde sælges, fik man kun lidt ind af den Sum, som de vilde staa Kommunen i. Det var godt nok at faa Laan i Husene, men Laan skulde betales, saa det var kun en Galgenfrist, selv om det naturligvis var billigere i Øjeblikket, og det var en stor Risiko for Kommunen at

sætte Penge i den Slags Bygninger, som der var Tale om her Den Forpligtelse, man derved paatog sig, kunde let blive større end det Beløb, det vilde koste at bygge nogle Barakker.

M. C. Falk kunde ikke indse, at det var at sætte Boligstandarten saa meget ned, som der blev sagt. Husene blev saadan, at Kommunen kunde være dem bekendt, og Forskellen paa Rækkehuse og Barakker behøvede man ikke at diskutere; enhver vidste, at den var himmelvid. Alene Navnet "Barak" var gaaet saaledes ind i Bevistheden, at Folk afskyede dem. Grundlaget for Diskussionen maatte være, om der var Trang til at skaffe Lejligheder frem saa hurtigt som muligt, og det var vist alle enige om. Hr. Christiansen havde ganske vist hævdet, at der ikke var nogen Bolignød, men det var han vist nu gaaet fra, og Landsretssagføreren havde ogsaa indrømmet, at Flyttedagen vilde blive en Katastrofe for Kommunen. Spørgsmaalet stod da blot om, hvorvidt man skulde bygge Barakker eller Rækkehuse, og saa var der næppe Tvivl om, hvad man burde vælge. De 25 Huse kunde sikkert blive færdige kort efter Oktober Flyttedag og med lidt god Vilje maaske til selve Flyttedagen, men der skulde selvfølgelig nogen god Vilje til. Der var noget, som hed at trænere en Sag; den foreliggende Sag havde været rettidig i Byraadet, men den var træneret andre Steder. Det var rigtigt, at Ansaret maatte blive Flertallets, hvis d'Hrr. fra den anden Side ikke vilde være med, men saa fik de Ansaret for det, som kom bagefter. Det var oplyst, at Pengene kunde skaffes, men derfor kunde Kasseudvalget jo godt behandle Pengespørgsmaalet, dog behøvede man ikke af den Grund at udsætte Sagen, det kunde godt ske samtidig. Taleren antog ikke, at Sundhedskommissionen vilde lægge Hindringer i Vejen for at flytte ind i Husene, det havde den i hvert Fald ikke gjort for private Bygningers Vedkommende. Som Boligforholdene i de senere Aar havde været, havde Sundhedskommissionen maatte slaa af paa Kravene og tolereret mange Lejligheder, som absolut ikke egnede sig til Beboelse. Det var maaske ikke helt korrekt, men der var intet andet at gøre, naar man ikke havde andre Lejligheder at anvise. Taleren vilde anbefale, at man snarest gaar i Gang med at bygge Husene ved Poul Martin Møllers Vej; de dyre Vejanlæg kunde vist godt undgaas foreløbig, og ved at ofre 3-4000 Kr. til Kloakanlæg kunde det blive udmærket.

J. Chr. Møller vilde gøre Hr. Perregaard opmærksom paa, at Spørgsmaalet om Flyttedagens Udsættelse ikke var saa let at løbe til. Hvis det skulde nytte noget, maatte det gælde for hele Landet, og det var der maaske mange Stedet Modstand imod; men der

forelaa heller ikke noget som helst udarbejdet Forslag fra Ministerens Side, og den konservative Gruppe erklærede, at naar der forelaa et saadant Forslag, vilde man tage Stilling dertil, saa man ikke havde sagt nej til Udsættelsen. For Tiden var der Folk nok til Lejlighederne, men der havde ogsaa været en Tid, hvor der stod en Mængde Lejligheder ledige, og da var der ikke tale om Tilskud til Grundejerne eller lignende. Taleren havde ikke været med til at trække denne Sag ud og havde overhovedet ikke haft den forelagt, siden den sidst var i Byraadet, saa Hr. Perregaard maatte finde andre at skyde Skylden paa. Det var vel rigtigt, at Ordet "Barak" ikke havde nogen god Klang, men hvis man opførte mange Rækkehuse, fik dette Ord heller ingen god Klang; selvfølgelig holdt Folk ikke af at bo i Barakker, men der var ogsaa en Del Mennesker, der ønskede at bo for en Leje, som man ikke kunde opføre almindelige Huse til. Hvorledes Flyttedagen vilde blive, var der ingen Beviser for endnu; naturligvis blev der nogle Vanskeligheder, men det vilde altid blive Tilfældet, naar Loven bortfaldt, enten det saa skete nu eller om 10 Aar; andre Byer var kommen over dette Punkt, saa maatte Aarhus vel ogsaa kunne det.

H. P. Christensen bemærkede, at Forslaget her kun gik ud paa Fastsættelse af, hvor Husene skal ligge, idet Sagen saa vilde blive henvist til Kasseudvalget og Byggeudvalget.

H. J. Baden tvivlede ikke om, at den kommende Flyttedag vilde blive en Kalamitet af større Omfang, end man endnu havde oplevet, og Grunden var selvfølgelig Huslejelovens Ophævelse og Grundejerns Udnyttelse af Situationen; det var alle klar over, og det var ikke nødvendigt at komme videre ind derpaa. Det var beklageligt, at den foreliggende Sag var bleven forhalet, hvem der saa end var Skyld deri. Allerede i Maj Maaned rørte Udvalget paa sig; men det saa ud til, at Maskineriet knirker meget langsomt, naar det gælder at fremme denne Sag. De Folk, som kom til at staa uden Husly, kunde ikke sammenlignes med dem, som i sin Tid kom ind i Barakkerne. Det var for største Delen Folk, som var opsagt med god Grund og med Nævnens Godkendelse, men her vilde det dreje sig om Smaafolk med mange Børn, om Hjem, der skulde være med til at bære Aarhus Bys Fremtid, og dem maatte man skaffe taalelige Boligforhold. Navnet "Barak" havde en daarlig Klang, det satte et Stempel paa dem, som kom til at bo der, saa det næsten var umuligt for dem at faa en anden Lejlighed, og det Stempel skulde man nødig sætte paa flere end højst nødvendig. Naar Valget derfor stod mellem Barakker og Rækkehuse, burde der ikke være Tvivl om Valget. Rækkehuse var heller ikke noget saa sørgeligt, som det skulde gøres til; det blev vist Fremtidens Bebyggelse i mange Byer. Det var selvfølgelig meget godt at holde Boligstandarten, men det nyttede jo ikke meget, naar Folk ikke havde

Raad til at bo i Lejlighederne; derfor maatte man finde en Mellemvej mellem de store og dyre Huse og Barakkerne, og det var netop Rækkehusene. At det skulde volde Aarhus Kommune nogen Vanskelighed at faa disse Rækkehuse sat paa Benene, kunde man næppe tænke sig; Aarhus havde Ord for at være Byen med det store Hjerte, den kunde lave et Stadion, en Mindepark o. s. v., saa maatte den vel ogsaa kumie gøre noget for de Borgere, som uden egen Skyld er kommen i Bolignød. Det vilde næppe volde Vanskelighed at faa Rækkehusene udlejet, allerede nu havde man Ansøgninger fra Folk, som bad om en Lejlighed der, og de blev sikkert altid eftertragtede af Familier med mange Børn; naar en Familie først kunde disponere over hele Huset, blev det den ideel Lejlighed. Kom man endelig til at mangle Beboere til Husene, vilde det kun være godt, for Kommunen havde Folk boende under Forhold, som man maatte skamme sig over, f. Eks. paa Kasernen; Forholdene var der langt daarligere end i Barakkerne, og hvis det kunde lykkes at faa disse Hummere affolket og sende Beboerne ud i Rækkehusene, vilde man gøre en god Gerning.

Leonhard Hansen erindrede om den Kritik, der hvert Aar var over Fattigvæsenets Budget, bl. a. over en Post paa 130000 Kr. til Huslejhjælp. Men Hr. Møller maatte jo vide, at da man i 1916 opførte Barakkerne, traf Byraadet den Beslutning, at Fattigvæsenets Budget skulde udrede Huslejen for de Beboere, som ikke selv kunde betale den. Det var selvfølgelig nemt og praktisk for det paagældende Udvalg, som Barakkerne sorterede under, at overlade Forpligtelsen til et andet Udvalg, men det var en temmelig stor Byrde at lægge paa dette. Fattigvæsenet havde altsaa været nødt til at betale, og det var endog gaaet saa vidt, at man fra Bygningsinspektørens Kontor havde hentet Huslejen for Folk, som ikke engang vidste, at de var under Fattigvæsenet. Taleren vilde altid være med til at rose Hr. Perregaard, naar der var Tale om Byggeforetagender, og i Administrationen af Barakkerne havde han ligeledes gjort et godt Arbejde. Det var selvfølgelig lettest at lade 5 og 7 være lige, som det tidligere Udvalg havde gjort, og saa lade Fattigvæsenet holde for; men det ny Udvalg havde rodet op i dette Forhold, og det skulde det have Ros for. Man fik Indtryk af, at der var lagt frygtelig mange Sten i Vejen for denne Sag; det var næppe de Konservative alene, som var Skyld deri, men det var sikkert falden i god Jord hos dem. Sager som Mindeparken, Den gamle By o. s. v. blev meget hurtigt gennemført, men den foreliggende Sag var trukket ud Gang paa Gang, Vejanlægget skruedes op til 18,8 m for at gøre det dyrt; paa Marienlunds Marker skulde Udgiften til Sportsplads lægges paa Husene o. s. v. Men man burde stryge alt det Vrøvl og sige: Nu bygger vi Husene! Taleren havde

som Formand for Fattigudvalget været udsat for noget lignende, da der var Tale om Herberget for Hjemløse, men det viste sig, at da det kom til Stykket, kunde Sagen tvinges igennem, og forhaabentlig blev det samme Tilfældet her. Det var med en vis Tilfredsstillelse, at Fabrikant Møller hævdede, at Indstillingen ikke gik ud paa at bygge Huse, men Taleren vilde saa henstille til den fungerende Formand at indkalde til Møde hver Dag, indtil der var taget Bestemmelse om Byggeriet. Det kunde synes, som om den borgerlige Gruppe ønskede en Katastrofe til Flyttedagen for saa at kunne lægge Ansaret og Ubehagelighederne over paa Byraadsflertallet. Hr. Christiansen behøvede ikke med Sorg i Stemmen at tale om Nedsættelse af Byggestandarten; disse Huse kunde let afhændes, det var netop den Slags Smaahuse, der var Rift om. Husene vilde heller ikke skæmme Byen, naar man tog lidt praktisk paa Sagen. Der var ganske vist projekteret høj Bebyggelse umiddelbart efter Rækkehusene, men den Plan kunde vel nok ændres saaledes, at man f. Eks. lavede en mellemstor Bebyggelse nærmest Husene, saa vilde de ikke genere i Kvarteret. Selv om der ikke blev en eneste Familie husvild til Efteraaret, havde Kommunen alligevel Forpligtelse til at bygge, naar man tog i Betragtning, hvor daarlig Boligforholdene var; det var ikke forsvarligt i Længden at have Folk boende i Barakker og Kaserner, saa der var Trang nok til Lejligheder. Hovedskylden laa i den daarlige Boliglov, som Lovmagerne fik lavet, og den Lov maatte Kommunerne af al Magt søge at rette paa. Aarhus kunde ikke sammenlignes med andre Byer; det var den By, som kom næst efter København og havde lignende Boligforhold, men der havde man fundet det nødvendigt at beholde Restriktionerne.

Marthin Pedersen vilde ogsaa gerne være med til at anerkende den Energi og Dygtighed, som Hr. Perregaard havde lagt i Arbejdet for at forbedre Situationen til den kommende Flyttedag. Dette Arbejde var i høj Grad Anerkendelse værd, og Taleren vilde indtrængende henstille til den borgerlige Gruppe, mens der er Tid dertil, at slutte sig til dette Arbejde. Efter de faldne Udtalelser fik man det Indtryk, at i hvert Fald enkelte Medlemmer af Gruppen godt kunde tænke sig at være med til dette Arbejde og slutte sig til den Tanke, som var fremsat her, derfor burde den borgerlige Gruppe gaa med til det foreliggende Forslag. Det var sagt, at man sænkede Byggestandarten, og selvfølgelig gik man ved dette Forslag i nogen Grad bort fra det, man hidtil havde haft; men paa den anden Side maatte man erkende, at der forelaa en Nødstilstand, som berettigede Byraadet til at gaa den Vej, og man behøvede jo ikke at fortsætte dermed i Fremtiden. Efter alt at dømme, og efter den foreliggende Boligstatistik, maatte man faa det bestemte Indtryk, at der kom til at mangle Lejligheder til

Oktober Flyttedag, og at det vil blive den vanskeligste Flyttedag, som Kommunen endnu har staaet overfor; det erkendes ogsaa fra nogle Sider indenfor den borgerlige Gruppe, at det er nødvendigt at gøre noget for at komme over denne Situation Fabrikant Møllers Udtalelser om Husejerne, som havde trængt til Støtte, da der var for mange Lejligheder, var næppe alvorligt ment, for de to Situationer kunde absolut ikke sammenlignes. Tilmed maatte man erindre, at nu forelaa der en Lov, hvorefter Kommunerne havde Pligt til at skaffe Lejligheder til dem, som ingen havde. Angaaende hvad den foreliggende Indstilling gik ud paa, saa havde Sagen jo tidligere været i Byraadet, og man var dengang enige om, at der maatte gøres noget for at skaffe Boliger; derfor var det urigtigt nu at søge at sinke Sagen ved at ville forhindre en endelig Beslutning i dette Møde, for det gjaldt dog om at komme i Gang hurtigst muligt.

Bernt Jensen bemærkede, at hvorledes Boligsituationen vilde forme sig til Oktober Flyttedag, kunde ingen med Bestemthed sige før selve Flyttedagen, men man kunde i hvert Fald skønne, at der kom til at mangle Lejligheder til en Del Familier. Det foreliggende Forslag var derfor begrundet i en Nødstilstand, og Taleren vilde spørge det Udvalg, som havde rejst Forslaget, hvornaar man formener, at Husene kan blive færdige. Det var ikke henimod April Flyttedag, der var Brug for dem, men til Efteraaret, og man maatte have nogen Sikkerhed for, at Husene blev færdige, før Frosten kom. Hvis man maatte regne med, at de først blev færdige henad Foraaret, kunde man godt tænke sig noget, som var bedre. Det lød derfor noget underligt, naar Hr. Perregaard anbefalede at bygge Rækkehusene, uanset om de blev færdige tidligt eller sent. Skulde man skride til den foreslaaede Bebyggelse, som var en ikke ringe Sænkning af Byggestandarten, maatte det begrundes i Tvangssituationen. Taleren kunde ogsaa ønske at vide, om Husene kunde købes, saa snart de var færdige; det vilde i hvert Fald være det rigtigste, for hvis de skulde sælges, efter at de i en Tid havde været beboet af to Familier, blev det vist noget vanskeligere; de burde helst sælges straks, eventuelt med Forpligtelse til at udleje en Lejlighed i en vis Aarrække. Taleren troede dog ikke, at disse Huse var Fremtidens Byggeri. Husene vilde vist ligge mere ideelt paa Marienlunds Jorder i et Kvarter, som passede til dem; her blev det en lang ensartet Række, og det pyntede ikke, saa maatte hellere lægge dem paa begge Sider af Gaden eller endnu bedre ved 2 Gader, saa det kunde blive en Koloni. Det blev vanskeligt at faa noget andet bygget ved Siden af, som nogenlunde kunde passe.

Holst Knudsen havde ikke i nogen Maade været med til at forhale eller vanskeliggøre den

foreliggende Sag og havde overhovedet ikke haft nogen Samtale med den paagældende Embedsmand, som havde udarbejdet Planerne, før de var færdige. Hvis man vedtog at bygge Husene, kunde Taleren godt tænke sig, at man foreløbig nøjes med den mindre Vejbredde, men det Spørgsmaal havde Udvalget vist ikke taget principiel Stilling til; hvis en interimistisk Gade kunde laves for en billig Pris, behøvede det næppe at lægge Hindringer i Vejen. Sagen havde været forelagt for Taleren 2 Gange, første Gang umiddelbart før Mødet i Maj og sidste Gang i Lørdags, og det havde næppe sinket Projektet. Man kunde jo ikke have nogen Interesse af at sinke Sagen, for hvis Flertallet vedtog at bygge Husene, vilde man dog hellere have dem bygget til Flyttedag end senere, og Taleren var derfor egentlig mere Modstander af Planen nu end tidligere, idet man nu ikke kunde vente at faa Husene færdige til den Tid. Hele Byraadet paaskønnede vist den Energi, hvormed Hr. Perregaard tog sig af Byraadssagerne. Taleren kunde fuldtud slutte sig til Hr. Bernt Jensens Udtalelser; man burde ikke vedtage at bygge Husene, hvis de ikke kunde blive færdige til Flyttedag, og det saa, efter at man havde begyndt paa dem, alligevel blev nødvendigt at bygge Barakker. Flertallet skulde hellere have brugt sin Magt dengang, saa havde man været klar over Stillingen; nu var man kommen saa langt hen, at der næppe var andet at gøre end at bygge Barakker. Fabrikant Møllers formelle Indvending gik næppe ud paa at trække Sagen i Langdrag; hans Bemærkninger faldt sammen med det, som Formanden udtalte ved Forelæggelsen af Forslaget.

J. Perregaard var forbavset over Hr Christiansens Udtalelser om, at der vilde blive et stort Tab paa disse Huse; ethvert Pengeinstitut vilde gerne laane Penge i saadanne, det var netop Fremtidens Løsen med de smaa Huse. I Odense havde man i stort Tal faaet Folk til at bygge billige Træhuse uden for Byen, men Byggesummen skulde afvikles i 15 Aar, og til den Tid var Husene raadne; nu havde man faaet nok af den Slags og var gaaet over til at bygge Rækkehuse. Taleren vilde takke Landsretssagføreren for hans Udtalelse om en Vejbredde paa 8,8 m; det stemte godt med hans Stilling i private Forhold. Til Bernt Jensens Spørgsmaal om, hvornaar Husene kan blive færdige, vilde Taleren blot sige, at det ikke var Udvalget for Bygninger og Inventar, der skulde bygge Husene, men derimod Byggeudvalget, som Taleren ikke havde noget med at gøre, og man kunde jo ikke have Ansvaret for et andet Udvalgs Arbejde. Hvis det var Udvalget for Bygninger og Inventar, der skulde bygge dem, skulde de blive færdige til Flyttedag, forudsat at man maatte begynde i Morgen.

J. Chr. Møller syntes, Hr. Perregaard maatte være glad ved Taleren, som havde givet Anledning til, at han fik Ros fra to Sider. Det var ikke helt rigtigt, at man i 1916 vedtog, at Fattigudvalget skulde betale Huslejen i Barakkerne, det gjaldt i hvert Fald ikke for Tid og Evighed. Hr. Leonhard Hansens Udtalelser om "Lovmagere" var ikke helt paralamenteriske. Angaaende Hr. Marthin Pedersens Udtalelse om, at Kommunen ifølge Loven skal sørge for Boliger, saa gjaldt det kun dem, som var under Kommunens Forsørgelse.

H. P. Christensen mente, at Fristen for Indkaldelsen til Mødet var den samme som i al Almindelighed, og hvad Sagen angik, saa var den et Par Maaueder gammel, saa der havde nok været Tid til at sætte sig ind i den. Angaaende Forespørgslen om, hvornaar Husene blev færdige, saa troede Taleren ikke, at det kunde blive til Oktober Flyttedag, men maaske 1 Maaned senere, og det var dog i alle Tilfælde bedre, end hvis Folk skulde vente $\frac{1}{2}$ Aar. Kunde man komme igennem ved at bygge Rækkehusene, vilde Taleren foretrække dem for Barakker, ogsaa fordi der kunde faas Laan i dem. Hele Byraadet var vist enigt om, at hvis der skal bygges, bør Husene ligge ved Poul Martin Møllers Vej, saa man behøvede næppe at tage nogen Afstemning derom. Hvis ingen gjorde Indsigelse derimod, vilde Sagen blive sendt til Kasseudvalget og Byggeudvalget, som saa maatte sætte sig i Forbindelse med Markudvalget angaaende Opsigelse af Haverne. En Henviisning til disse Udvalg behøvede næppe at sinke Sagen.

Indstillingen vedtoges saaledes, at Sagen overgaar til Byggeudvalget og Kasseudvalget.

Uddrag fra byrådsmødet den 20. august 1925 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Meddelelse fra Kasseudvalget om Tilvejebringelse af det til Opførelse af Beboelseshuse nødvendige Beløb.

Følgende Indstilling forelaa:

"I Anledning af, at Byraadet for Tiden overvejer at genoptage Opførelsen af Beboelseshuse til Afhjælpning af Bolignøden, har Kasseudvalget beskæftiget sig med Spørgsmaalets finansielle Side og kan herefter meddele, at for saa vidt Byraadet vedtager at skride til

denne Foranstaltning, er Aarhus Privatbank villig til at stille et Beløb paa 500,000 Kr. til Byraadets Raadighed, imod at Beløbet tilbagebetales, naar Boligerne er fuldførte, idet disse belaaes saa højt som muligt med Kreditforenings-, Hypotekforenings- og Statslaan, medens det herefter eventuelt resterende Beløb optages paa det kommende Aars Budget."

Borgmesteren forelagde Indstillingen. Paa et lukket Møde i April Maaned havde Taleren givet det ny Byraad Meddelelse om Kommunens finansielle Stilling og bl. a. oplyst, at det gamle Byraad havde disponeret over Kassebeholdningen, og Udgiften til nye Ting maatte derfor afholdes af Laan.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Vilkaarene for Afgivelse af Grund til Opførelse af en Række mindre Beboelseshuse.

Følgende Indstilling forelaa:

For saa vidt Byrådet beslutter at opføre de i Forslaget omhandlede 1 Etages Beboelseshuse, indstiller Udvalget, at der bygges ved den søndre Side af Poul Martin Møllers Vejs Forlængelse (se Stadsingeniørens Forslag G 1). Prisen for Byggegrundene foreslaas sat til 1 Kr. pr. m², hvortil kommer Udgiften til Gadens Anlæg samt til Ledninger for Kloak, Vand, Gas og Elektricitet. Anlægget af Gaden i den foreløbige ringere Bredde og med de nævnte Ledninger udredes samtidig med Bebyggelsen, hvorimod Forpligtelsen til at deltage i Udgiften ved den senere Udvidelse af Gaden, naar Byrådet derom tager Beslutning, sikres ved tinglæst Servitut paa Arealet."

Borgmesteren forelagde Indstillingen. Prisen for Grundene var sat meget billigt, billigere end de kunde købes andetsteds. Den foreslaaede Servitut var nødvendig, hvis Husene skulde blive solgt.

Indstillingen vedtoges.

Indstilling fra Byggeudvalget om Foranstaltninger til Afhjælpning af Bolignøden.

Følgende Indstilling forelaa:

"a. Der ydes fremdeles 500 Kr. til hver Lejlighed, som opføres af Boligforeninger og private, naar disse opfører mindst 10 Lejligheder samtidig.

b. Der opføres en Rækkebebyggelse paa 25 Huse, saaledes som foreslaaet i Byrådets

Møde den 10. ds. Opførelsen af disse Huse overgaar til Udvalget for Bygninger og Inventar.

c. Udvalget for høj Bebyggelse anmoder Byraadet om Bemyndigelse til at projektere en saadan i Karreén mellem Ringgaden, Læssøesgade, Max Mullersgade og Trepkasgade." Borgmesteren henviste til Forslaget fra

Byggeudvalget til Fremme af Boligbyggeriet og Afhjælpning af Bolignøden. Det var vist rigtigst at tage de 3 Punkter hver for sig, og altsaa først behandle Forslag a.

J. Chr. Møller anbefalede Forslaget, som var i Lighed med det, man hidtil havde haft. Maaske kunde der komme Tilfælde, hvor man burde give Tilskud til en Bygning med f. Eks. 8 Lejligheder, men det kunde der jo saa forhandles om.

H. P. Christensen henstillede at gaa et lille Skridt videre og ogsaa give Tilskud til Huse med et Par Lejligheder, naar det ikke var større Villaer, der var Tale om. Taleren vilde derfor foreslaa at ændre Indstillingen saaledes, at der kræves mindst 2 Lejligheder i Stedet for 10. Samtidig vilde Taleren foreslaa, at de 500 Kr. Tilskud skal betales tilbage, saafremt Bygningerne afhændes til udenbys boende; det var sket i mange Tilfælde, at en Bygning, som var opført med Støtte af Kommunen for at skaffe Lejligheder, saa var afhændet til udenbys Folk, og det havde Kommunen ikke Raad til.

J. Chr. Møller syntes ikke, at disse Ændringer var nødvendige; hidtil havde man som Regel givet Tilskud til Huse med 2 Lejligheder, og det vilde nok ogsaa ske i Fremtiden. Angaaende det andet Ændringsforslag, saa forstod Taleren det saaledes, at hvis en udenbys boende Mand ønskede at bygge her i Byen, kunde han ikke faa Tilskud. Men hvis han fik Indflytningstilladelse, maatte han vel stilles lige med andre. Hvis det var Meningen, at en Ejendom ikke maa sælges til udenbys, var det vist en lidt farlig Bestemmelse, og det kunde man næppe i Længden forhindre.

Bernt Jensen oplyste, at Forslaget tog Sigte paa, at de Lejligheder, som opføres med kommunalt Tilskud, ikke maa afhændes til Tilflyttere. Under Restriktionerne forbød man saadanne at leje Lejlighed, men man kunde ikke forbyde dem at købe en, og der var ingen Mening i, at Byraadet giver Tilskud til Lejligheder, som derefter afhændes til fremmede. Taleren vilde derfor meget anbefale denne Ændring. Det andet Forslag burde derfor ogsaa tiltrædes; en Mand, som ikke havde Raad til at opføre en større Ejendom end med 2 Lejligheder, var lige saa berettiget til Tilskud som den, der opførte en stor Ejendom; begge Dele afhjalp Bolignøden.

Borgmesteren fandt, at Byraadet ved disse Forslag beredte sig selv større Vanskeligheder end ved at følge Udvalgets Indstilling. Forslagene maatte vel forstaas saaledes, at der ydes Tilskud til Bygninger med mindst 2 Lejligheder, og at det skal betales tilbage, hvis Ejendommen sælges til fremmede ved første Salg; længere kunde man næppe gaa.

Bernt Jensen svarede, at det drejede sig ikke om, hvem der ejede Ejendommen, men om hvem der kom til at bo i Lejlighederne, og det dækkede Borgmesterens Udtalelser ikke.

H. P. Christensen antog ikke, det kunde berede mange Vanskeligheder, naar Byraadet tog Bestemmelse i hvert enkelt Tilfælde. Naar en Mand opførte en Lejlighed i Byen, kunde man forhindre, at den blev udlejet til udenbys boende, men hvis det var en Andelslejlighed, kunde det ikke forbydes, men i saa Fald burde Byraadet knnne kræve sit Tilskud tilbage. Det var rigtigt nok, at man tidligere havde givet Tilskud til Smaahuse, men naar Indstillingen bestemt forlangte 10 Lejligheder, var det ikke saa let at komme udenom.

Borgmesteren bemærkede, at efter Hr. Christensens nye Motivering vilde man spænde Ben for den Arbejds metode, som Andelsboligforeningerne hidtil havde fulgt.

H. P. Salling gjorde opmærksom paa, at ifølge Boligloven kunde man ikke nægte statsansatte Folk og forskellige andre Indflytning, naar de blev forflyttet til Byen ; var det da Meningen, at ogsaa saadanne skulde forbydes at overtage de Lejligheder, hvortil der var givet Tilskud? Det vilde skabe visse Vanskeligheder. Selve Tilskudet var ikke nogen egentlig Udgift for Byen ; det kom ind igen ved forøget Arbejdsfortjeneste og Skatteindtægt. Taleren vilde fraraade en Vedtagelse om, at tilflyttede ikke inaa leje disse Lejligheder.

J. Ch r. Møller kunde tiltræde Ændringen angaaende Huse med mindst 2 Lejligheder, men den anden Ændring var uheldig og burde ikke vedtages.

Borgmesteren var ikke rigtig klar over, hvorledes Ændringen ønskedes, og vilde derfor anmode om at faa et skriftligt Forslag.

J. Perregaard erklærede, at hvis Forbudet kun drejede sig om første Udleje, skete der vist ikke meget derved. Arbejdernes Andelsboligforening havde i Komplekset ved Tordenskjoldsgade kun 3 udenbys Folk foruden Apotekeren, og man forlangte altid Indflytningstilladelse først. Men skulde Forbudet hvile paa Ejendommen for Tid og Evighed, kom man let i samme Situation som København, hvor mange Huse stod tomme, fordi de ikke maatte udlejes til fremmede, ikke engang naar de havde Indflytningstilladelse. Det gjaldt ogsaa for dem, som var tvangsforflyttet, og saa var der kun dem tilbage, som ikke

kunde betale Lejen; derfor stod Husene tomme.

Bernt Jensen fastslog, at Forslaget kort gik ud paa at stille Folk, som ønsker Andelslejlighed, lige med andre Indflyttere. Forslaget gjaldt kun første Gang, idet Husene derefter var underkastet Huslejelovens Bestemmelser.

H. P. Christensen syntes, at Hr. Perregaards Udtalelser tydede paa, at man byggede Husene saaledes, at indenbys Folk ikke havde Raad til at betale Lejen eller købe en Andelslejlighed. En enkelt Boligforening havde afhændet alle sine 18 Lejligheder til udenbys boende Folk, og det burde ikke kunne finde Sted. Men naar der blev rejst Indvendinger mod Ændringen, vilde Taleren henstille at lade Sagen udgaa og faa et bestemt Forslag frem til næste Møde.

Forslag a udsattes,

b. Borgmesteren oplyste, at efter de færdige Tegninger vilde Husene blive betydelig mere komfortable, end det fremgik af den første Skitse. Men hvis Tegningerne approberedes af Byraadet, skulde de jo alligevel gennem de forskellige Kommissioner, før Arbejdet kunde paa begyndes.

J. Chr. Møller udtalte, at naar den borgerlige Gruppe havde været Modstander af disse Huse, skyldtes det særlig, at de ikke kunde opfylde, hvad de skulde, at skaffe Plads til eventuelt boligsøgende til Oktober Flyttedag. At Husene ikke blev nogen Pryd for Byen, vilde man i dette Tilfælde se bort fra. I sidste Møde udtalte Hr. Perregaard ganske vist, at hvis han skulde bygge dem, skulde de blive færdige til Flyttedag, naar han maatte begynde Dagen efter, men nu var der gaaet en halv Snes Dage, og det lod sig sikkert ikke gøre at faa dem færdig til den Tid, ja næppe 1 Maaned senere. Hvis det blev saa galt til Efteraaret, som nogle mente, var der ikke andet end Barakker, som kunde hjælpe; det var det eneste, som kunde blive færdigt. Barakker var ikke nogen ideel Bygningsform, og Taleren var ikke begejstret for dem, men som Nødhjælp kunde man næppe bruge andet. Ved at Kommunen bygger i stor Stil, overtog man den Forpligtelse, som de Folk, der havde Raad dertil, selv maatte have til at skaffe sig Bolig; Kommunen havde ingen som helst juridisk Forpligtelse til at skaffe alle i Byen Bolig, det gjaldt kun for dem, der var under Kommunens Forsøgelse. Der blev ganske vist sagt, at Folk i stort Tal vilde henvende sig paa Fattiggaarden og forlange at faa Bolig, men det tvivlede Taleren meget om, Folk vilde nok skaffe anden Udvej. Naar man saa tog det Forhold i Betragtning, som Hr. Perregaard ogsaa sidst var inde paa, at Kommunen kom til at tabe 25 % paa sine Ejendomme, saa animerede det

heller ikke til at bygge; med den Slags Udtalelser afholdt man tillige private fra at bygge. Taleren var af den Formening, at det godt kunde betale sig at bygge for Øjeblikket, naar der blev givet Kommune-tilskud og Garanti for Statslaan, og Taleren vilde henstille til private Bygherrer snarest muligt at fremkomme med Projekter til nyt Byggeri. Naar der var anket over, at mange Lejligheder stod tomme, saa var det en stor Fejl af Grundejerne; de burde forstaa, at naar man fik en frisindet Huslejelov, som de i mange Aar havde krævet, maatte den bruges med Maadehold, og de burde ikke optræde saaledes, at det blev nødvendigt at faa nye Restriktioner. Skulde saadanne komme igen, var det i hvert Fald Grundejernenes egen Skyld, og Taleren vilde meget henstille til dem snarest muligt at faa deres Lejligheder udlejet. Hvis Grundejerne havde følt deres Ansvar lidt mere, havde der vist ikke været nogen egentlig Nødstilstand, og selv om en Del af Opsigelserne var berettigede, havde det næppe været nødvendigt at opsiges 2300 Familier. Selv om et Par af den borgerlige Gruppe havde tiltraadt Indstillingen, vel sagtens fordi de havde anset det for absolut nødvendigt, kunde Gruppen ikke stemme for Forslaget, men vilde afholde sig fra at stemme i Sagen.

Borgmesteren havde af Referatat fra sidste Møde set, at der var Tale om Nedskrivning af Kommunens Ejendomme, antagelig dem, der var bygget for længere Tid siden. Taleren vilde derfor oplyse, at Ejendommene var nedskrevet med 37 %. Det var rigtigt, at Kommunen ikke havde juridisk Pligt til at skaffe Bolig til andre end dem, som Kommunen skal forsørge; men naar private ikke vilde bygge, kunde man næppe ganske rolig lade Folk staa uden Husly. Taleren vilde dog meget hentille til de Folk, som havde Raad dertil, at slutte sig sammen og bygge deres egne Huse, saa var de fri for at slaas med Husværterne og gjorde baade sig selv og Kommunen en Tjeneste. Lejen af Ejendommene var saaledes, et der blev et Overskud til Ejeren, og det Overskud fik man selv ved at bygge. Naar Valget stod imellem at bygge Smaahuse og Barakker, burde man bygge Smaahuse; det var ikke nogen ideel Byggeform, men dog langt at foretrække for Barakker; at bygge saadanne var at smide Pengene ud af Vinduet; de kunde maaske staa saa længe, at de kan dække den Sum, de har kostet at bygge, men Renten var i hvert Fald tabt. Naar Fabrikant Møller erklærede, at den borgerlige Gruppe ikke kunde stemme for Forslaget, vilde Taleren gøre opmærksom paa, at Indstillingen var enstemmig, og de to ærede Medlemmer af Gruppen, som havde været med til at lave den, vilde sikkert stemme derfor.

J. Perregaard erklærede, at naar Fabrikant Møller trak Udtalelser frem fra det lukkede Møde, maatte han ogsaa have Lov til at svare paa Hr. Møllers Udtalelser i samme Møde.

Hr. Fabrikanten foretrak at bygge Barakker og udtalte paa sidste Møde, at de var omtrent afviklede. Taleren havde nu Regnskabet over Barakkerne, og deraf fremgik, at den Afvikling havde Skatteyderne betalt. Kommunen havde bygget Barakker for ialt 1.038,899 Kr., og for disse Penge fik man 309 Rum, hvoraf mange ikke kunde kaldes Lejligheder. Kommunens Beboelseshuse med 523 Lejligheder, som var nedskrevet med $37\frac{1}{2}\%$, havde kostet 792000 Kr., altsaa ikke nær saa meget som Barakkerne; havde man i Stedet for disse bygget Stenhuse, kunde man have faaet 698 Lejligheder for det samme Beløb. Hvis man derefter saa paa Forrentningen, viste det sig, at Barakkerne gennem Aarene havde givet en Rente af $2\frac{1}{2}-4\%$, og samtidig betalte Kommunen 7-8 o/o i Rente af sine Laan i Banken. Hele den reelle Indtæg af Barakkerne var 230,116 Kr., og naar man trak det Beløb fra Anskaffelsessummen, var der endnu tilbage at dække 808,883 Kr. Det var den Administration, som Hr. Møller fandt forsvarlig, naar han foreslog at bygge Barakker; men han skulde ikke staa og sige, at Barakkerne var afviklede og derved søge at give Byraadet det Indtryk, at de ikke vilde give Kommunen noget Tab. Hvis man saa tillige vilde gøre op, hvad det har kostet Fattigvæsenet at have disse Barakker, kom man op paa ganske andre Tal. Taleren vilde derfor henstille til Fabrikant Møller, saa længe han var Medlem af Kasseudvalget, at give Byraadet rigtige Oplysninger. Private Folk, som byggede Huse, var dækket indtil 25 %, og det vilde vist vare længe, før man kom saa langt ned. De foreslaaede Huse kunde under normale Forhold om Sommeren bygges paa 10 Uger, og angaaende at de ikke maatte paabegyndes, før de var godkendt af Kommissionerne, saa maatte man vel kunne begynde at grave Grunden ud straks. Hvorvidt Rækkehusene blev en Pryd for Byen eller ikke, skulde Taleren ikke komme ind paa; de blev betydelig pænere, end det fremgik af første Skitse. Et Medlem af den borgerlige Gruppe sagde i sidste Møde, at disse Huse ikke var bedre end Barakker. For 20 Aar siden byggede han selv den Slags Huse; nu var han bleven en velhavende og fin Mand, som levede af sine Tillidshverv og ikke gav sig af med at bygge Huse, som der jo altid var en vis Risiko ved. Men man skulde ikke genere Huse, som man tidligere selv har bygget Magen til; for saa var man intet Mandfolk. Angaaende Flyttedagens Udsættelse udtalte Fabrikant Møller, at der ikke fra Ministeren forelaa noget Forslag herom. Taleren havde siden forespurgt om dette i Ministeriet og havde faaet det trykte Forslag tilsendt, saa her passede Fabrikantens Udtalelser heller ikke. De Konservative var betænkelige ved Forslaget om Udsættelse og mente, at det saa maatte gælde for hele Landet. Men hvad betød det, om f. Eks. 10 Familier fra Landet, som vilde flytte hertil, maatte vente en Maanedes Tid paa Lejlighed, naar man saa kunde slippe

for, at 2-300 Familier i Aarhus kom i samme Situation. Naar Rigsdagen nu blev indkaldt til Oktober, vilde Fabrikant Møller forhaabentlig gøre noget for Udsættelsen, som hele Byraadet havde udtalt Ønsket om; saa kunde Husene naa at blive færdige, og saa maatte man se at klare Resten; der blev Vanskeligheder nok endda.

H. J. Baden antog, at efter Hr. Perregaards Oplysninger var der næppe mange, som vilde være med til at binde Kommunens Penge i et saa urentabelt Foretagende som Barakbyggeri. Som de fleste Barakker var indrettet, var det en uværdig Maade at bo paa, som man maatte se at komme bort fra. Rækkehusene kunde blive hurtigere færdig end høje Huse; selv om Hr. Perregaard ikke helt kunde holde Ord, vilde de nok være færdige kort Tid efter Flyttedag, og det var dog en Forskel, om de Folk, som man blev nødt til at indkvartere i Skoler o. l., skulde bo der 1 Maaned eller $\frac{1}{2}$ Aar. Taleren vilde meget anbefale, at man nu med fuld Kraft tager fat paa Opførelsen af Rækkehusene, og vilde samtidig beklage, at det havde voldet saa svære Fødselsveer, inden de kom til Verden; havde der været lidt mere Eart paa, kunde de nu have været under Tag. Det var meget rigtigt, at de, som havde Raad dertil, burde bygge; men de, som blev husvilde, var Smaafolk, Familier med mange Børn, og de havde absolut ikke Raad dertil; de, som kunde betale, hvad der forlangtes, kunde sagtens faa en Lejlighed. Men det var rart, om man kunde komme saa vidt, at der hist og her stod en Lejlighed ledig; det var den eneste Regulator paa de spekulerende Grundejere. Der var selvfølgelig mange brave Grundejere, som ikke benyttede sig af Situationen, men efter Hr. Møllers Udtalelser, som Taleren fuldtud kunde slutte sig til, var der en Del, som havde udnyttet Situationen for stærkt. Forhaabentlig vilde de advarende Ord, som Hr. Møller udtalte til Grundejerne, bære Frugt. Taleren vilde ogsaa bede Fabrikant Møller gøre noget for Flyttedagens Udsættelse, saa Rækkehusene kunde naa at blive færdige inden den Tid.

J. Chr. Møller erklærede, at Hr. Perregaards Maade at diskutere en Sag paa godt kunde fritage Taleren for at svare ham, for det var ganske utilbørligt f. Eks. at tale om Bankrente o. l. i et aabent Møde, og hvis Hr. Perregaard havde tænkt sig lidt om, vilde han vist have været lidt mere forsigtig. Naar han vilde citere Taleren, burde han citere korrekt. Taleren havde ikke sagt, at Kommunen intet Tab fik ved Barakkerne, men derimod sagt, at det blev næppe noget stort Tab, og det var dog en Forskel. Det var rigtigt at Barakkerne afvikles paa 10 Aar, men Taleren havde aldrig sagt, at de kunde afvikles med de Indtægter, som kom ind af dem. Hvis Hr. Perregaard havde gennemgaaet Regnskaberne for Stenhusene, vilde han have set, hvordan de har forrentet sig i Forhold til Bankrenten; Underskudet blev

her endnu større, men det talte han ikke om. At Hr. Perregaard var dygtig til at administrere, og at Taleren stod langt tilbage for ham, fik man at vide ved enhver Lejlighed, men det maatte andre hellere udtale sig om. Mon Hr. Perregaard virkelig troede, at Flyttedagen kunde udsættes, naar Rigsdagen blev indkaldt; den skulde aabnes den 6. Oktober, og derefter tog den Læseferie 8-

10 Dage; hvordan skulde Taleren saa til den Tid kunne faa Flyttedagen udsat! Taleren skulde hermed lade Hr. Perregaard fare og fremtidig ikke svare ham ret meget paa den Slags Angreb. Naar Hr. Baden udtalte, at det at bo i Barakker var uværdigt, saa havde netop Hr. Perregaard udtalt, at nogle af Barakkerne var helt gode, og det var vist ogsaa rigtigt. Men alles Penge var ikke lige store; mange kunde ikke betale 5-600 Kr. for en Lejlighed, og der kunde ikke bygges billigere; det var derfor nødvendigt at have en anden Byggeform for disse Folk, og det kunde ikke kaldes uværdigt, selv om det ikke var komfortabelt.

Bernt Jensen pointerede, at denne Drøftelse af Boligbyggeriet foregik under en Tvangssituation, idet man skulde have Boliger frem paa meget kort Tid; hvis det ikke var Tilfældet, vilde man maaske ikke bygge Rækkehuse, men holde sig til den sædvanlige Byggemaade. Af Hr. Perregaards Udtalelser i det lukkede Møde fik man det Indtryk, at Barakker ikke kunde blive hurtigere færdig end Rækkehuse, og saa burde man foretrække de sidste. Hvordan Situationen blev til Oktober Flyttedag, kunde endnu ikke overses; forhaabentlig vilde Fabrikant Møllers Henstilling til Grundejerne virke, men det var ogsaa nødvendigt; der var nu opsagt 2498 Familier, og af disse Lejligheder var der 1214, der endnu ikke var anmeldt som udlejede. Dette Forhold kunde man ikke komme udenom. Udvalget skulde snarest drøfte Forholdet og undersøge, om det var muligt at faa det rettet, og muligvis vilde der til næste Møde komme et Forslag i den Retning. Grundejerne havde i høj Grad ønsket Huslejeloven ophævet, saa havde de ogsaa en Pligt til at vise Maadehold og ikke udnytte Situationen for stærkt, ogsaa af rent samfundsmæssige Grunde. Taleren vilde meget støtte Hr. Møllers Henstilling om at faa Lejlighederne udlejet snarest.

H. P. Salling havde som Medlem af Boligudvalgene faaet det Indtryk, at det saa meget mørkt ud til Oktober Flyttedag. Taleren havde ligesom Gruppen holdt paa, at hvis der skulde en midlertidig Bebyggelse til, burde det være Barakker; at bygge Smaahuse vilde let komme til at virke forstyrrende for Byens Udvikling. Naar Taleren alligevel var gaaet med til at foreslaa disse Rækkehuse, var Grunden den, at de kunde belaanes, hvad Barakker ikke

kunde; men det var under den Forudsætning, at det kun blev et Forsøg og ikke en Vedtagelse af, at denne Byggemaade skal være gældende i Fremtiden. Ogsaa den forestaaende Rømning af Kasernen havde været medvirkende til, at Taleren gik med til Indstillingen. Men Taleren vilde appellere til Publikum, at de ikke benytter Kommunen som Sovepude og forlanger, at den skal sørge for Bolig til dem. Man hørte af og til Udtalelser fra Folk, at de ikke søger Lejlighed, fordi det blev Kommunens Sag at skaffe dem en saadan; men det var et Fejlsyn, og det vilde komme til at gaa ud over dem selv, hvis de ikke foretog sig noget. Det var Folks Pligt som Borgere i Samfundet selv at sørge for deres Bolig.

N. C. Christiansen hævdede, at de Huse, som han havde bygget i 1909, aldeles ikke kunde sammenlignes med dem, som foresloges her. Efter den foreliggende Skitse var Rækkehusene Mage til dem, som laa nede i Spanien. Nu sagde Borgmesteren, at de blev betydelig forbedret, og det maatte man ogsaa haabe; skulde de bygges efter den foreliggende Skitse, var det at sætte Boligstandarten noget for langt ned; man skulde vist 6-700 Aar tilbage for at finde noget lignende. Saadanne Huse var ikke et Lejeobjekt for en Kommune at ligge med; det, som det offentlige lavede, burde altid være lidt foran det, som private kunde tillade sig, men her blev det omvendt. Ved at bygge de mange Huse paa en og samme Plet skabte man et Proletarkvarter, som Folk nødig vilde komme for nær; det burde man ikke gøre, men tværtimod blande Publikum noget mere, saa de forskellige Mennesker kunde opdrage hinanden og lære af hinanden. Hvis Husene nu blev betydelig forskønnede, vilde de ogsaa blive dyrere, og Taleren havde aldrig erfaret, at man kunde bygge et lille Hus forholdsvis billigere pr. Lejlighed end et stort. Nu blev Grundene sat til en latterlig lav Pris, hvorved Husene paa kunstig Maade blev nedskrevet, men selv med nok saa mange Kunster kom de næppe til at forrente sig. Taleren havde hellere set en høj Bebyggelse, for dette kunde man daarlig være bekendt; men hvis Husene absolut skulde tvinges igennem, maatte Flertallet selvfølgelig tage Ansvar for det.

J. Perregaard skulde med Glæde tage Ansvar for disse Huse. Da Boligforeningen byggede de smaa Villaer Nord for Byen, sagde man noget lignende, men det var gaaet lige modsat. Det skulde nok blive et udmærket Proletarkvarter deroppe, og der vilde opvokse en god og sund Slægt. Fabrikant Møller burde ikke sige, at Barakkerne afbetales paa 10 Aar, naar han ikke samtidig nævnte, at det var Skatteborgerne, som maatte betale dem. Taleren havde ikke noget imod en Drøftelse af Kommunens Stenhuse, men det forbød jo Hr. Møller af Hensyn til Banken, og saa maatte man tie stille for ikke at risikere, at Kasseudvalget skal forbyde Embedsmændene at give Oplysninger.

Borgmesteren (ringer) : Kasseudvalget har aldrig nægtet Byraadet Oplysninger!

J. Perregaard mente egentlig ikke Kasseudvalget, men et bestemt Medlem af Kasseudvalget. Angaaende en Udsættelse af Flyttedagen, saa var det næppe for sent til Oktober, hvis der var god Vilje dertil; Rigsdagens Læseferie kunde nok udsættes noget.

Borgmesteren svarede, at Kassudvalget hver Maaned gav Byraadet Meddelelse om, hvorledes Finanserne staar. Taleren havde aldrig forbudt de enkelte Medlemmer at gaa til Kommunebogholderen eller andre og faa Oplysninger, saa var det ikke opportunt at komme med saadanne Udtalelser.

Leonhard Hansen fandt det morsomt at høre de forskellige Argumenter, der fremførtes mod Rækkehusene og mod Kommunens Byggeri i det hele. Hr. Salling havde fundet paa en ny Begrundelse, at det svækker Energien hos de boligsøgende, naar Kommunen bygger Lejligheder. Der var for Øjeblikket ca. 1400 boligsøgende Familier i Byen, og de gjorde sikkert alt, hvad der stod i deres Magt, for at skaffe sig en Lejlighed; deres Energi var vist netop i høj Grad skærpet under disse Forhold. Hr. Christiansen havde fundet paa, at man skulde blande de forskellige Mennesker noget mere. Men hvorfor skulde det blive Udskud, som kom til at bo i Rækkehusene? Den Mening maatte staa for de Konservatives Regning. Taleren troede tværtimod, at det blev nogle af Byens bedste Familier, og Forholdene blev sikkert bedre end i mange store Lejekaserner. Men for de Konservative gjaldt det blot om at faa saa mange Mennesker som muligt slaaet ned; de Folk, der søgte Lejlighed der, var jo ikke dem, hvorfra de Konservative skulde have deres Støtte, derfor skulde saa mange som muligt ned i den Pariakaste, som man kaldte dem, der havde maattet bo i Barakker. Selv om enkelte af Barakkerne var ret gode, saa var det Samkvem, som fandt Sted der med fælles Udenomsbekvemmeligheder, af det onde, og det kunde man ikke i Længden forsvare. Men mange af Barakkerne var saa daarlige, at de ikke kunde kaldes Menneskeboliger. Kommunen havde derfor en Pligt til at bygge videre for at faa disse Mennesker ud og faa den Slags Boliger fjernet. Rækkehusene kom sikkert ikke til at skæmme Byen, men man behøvede ikke altid at lægge Arbejderboliger ud i Periferien med lang Vej til Arbejdspladsen, de burde spredes noget mere omkring i Byen. Rækkehusene blev sikkert lette at faa udlejet og senere solgt, mange Familier vilde gerne have en saadan Ejendom. Taleren var glad ved, at Borgmesteren nu holdt paa Rækkehusene, men det havde været endnu mere glædeligt, hvis det havde givet sig Udslag noget før, saa Husene kunde have været færdige til Flyttedag. Nu burde der tages fat med fuld Kraft og ikke laves

flere Svinkeærinder end nødvendigt; forhaabentlig skulde det ikke igennem altfor mange Kommissioner og ligge og drysse; det var paa høje Tid at faa Arbejdet paabegyndt.

Borgmesteren syntes, Hr. Leonhard Hansen var lidt uforsigtig i sine Udtalelser, naar han vilde kaste Skylden paa Taleren. Det var rigtigt, at da Skitserne kom frem, maatte de sammenlignes med Husene nede i Spanien, men de blev ikke bygget efter Skitserne, nu vilde de blive anstændige. Taleren havde i Gruppen forlangt, at der skulde stilles Forslag om, hvorfra Pengene skulde komme, og naar det var i Orden, vilde Sagen gaa videre. Men det Forslag kom ikke før langt senere, og saa snart det var ordnet, blev Stadsingeniøren anmodet om at anvise Pladser. Hvis Sagen havde ligget for længe, var det i hvert Fald i Overensstemmelse med den Mand, som havde fremsat Forslaget. Men det var efterhaanden blevet almindeligt fra flere Partifællers Side at give Taleren Skylden for alt det, som de ikke syntes om, og det maatte de se at komme bort fra; det vilde ikke i Længden gaa godt, selv for nok saa store Forretningsførere. Taleren kunde taale at høre meget, men Bægeret kunde ogsaa blive for fuldt. Taleren havde arbejdet saa godt for Boligspørgsmaalet i Aarhus som nogen, og da en Del Partifæller gjorde Nar af Perregaards Planer og lagde ham Hindringer i Vejen, støttede Taleren ham og hans Byggeri. Naar Hr. Leonhard Hansen foreslog at bygge uden at have Tegningerne approberede, saa var det Taleren ligegyldigt, saafremt Byraadet ønskede det. Fattigudvalget byggede sædvanlig uden at spørge Kommissionerne.

J. Perregaard syntes, at Borgmesteren var lidt sensibel overfor Talerens Bemærkninger, som kun gjaldt et enkelt Medlem af Kasseudvalget. Selvfølgelig skulde Husene gennem de forskellige Kommissioner, naar man vilde søge Laan i dem, men i Nødsfald stillede Kommissionerne sig meget velvilligt og tillod at begynde Arbejdet paa eget Ansvar, og det var vel nok det, som Hr. Leonhard Hansen mente med sin Udtalelse. Husene kunde naturligvis ikke bygges færdig, uden at være approberede af Kommissionerne.

M. C. Falk erindrede om, at for et Aars Tid siden hørte man altid fra den borgerlige Gruppe Udtalelser om, hvilken lykkelig Tid der vilde oprinde, naar Boligloven blev ophævet. Nu var det meste af den bortfalden, og nu saa man, hvilken Velsignelse det medførte. Det var en Katastrofe for Kommunen, naar en hel Del Mennesker til Flyttedag skulde smides ind i Skoler og Gymnastikhuse, Familier skilles ad o. s. v.; det var Byraadets Pligt at forhindre, at Folk skal gennemgaa saadanne Lidelser. Det var glædeligt, at Fabrikant Møller nu var kommen til at indse, at Grundejerne endnu ikke var modne til at være uden Restriktioner.

Borgmesterens Udtalelse var en overordentlig stor Overraskelse for Taleren, idet han sagde, at naar Sagen ikke var kommet hurtigere frem, var det i Overensstemmelse med Forslagsstilleren, altsaa Hr. Perregaard. Taleren havde ellers haft den personlige Overbevisning, at Borgmesteren ikke havde fremmet Forslaget om Opførelse af Rækkehusene.

J. Perregaard fandt det ikke nødvendigt at trække dette frem til Diskussion her; Hr. Falk vidste jo godt, hvem der havde arbejdet for Forslaget. Borgmesteren huskede forkert, naar han udtalte, at der var Enighed mellem ham og Taleren om Husene; det drejede sig om Pengenes Fremskaffelse, og naar det trak saa længe ud, skyldtes det noget en Misforstaaelse.

Borgmesteren bekræftede, at det drejede sig om Pengene, og det tog lang Tid at blive enige om Grundlaget for deres Fremskaffelse; men dette Grundlag maatte frem. før Udgiften kunde vedtages. Taleren vilde derfor advare Hr. Falk mod at skyde Skylden paa ham.

Leonhard Hansen forstod ikke, hvorfor Borgmesteren tog saaledes paa Vej, da han jo blot havde udtalt sin Glæde over hans nuværende Stilling til Forslaget. Borgmesteren burde spare sine Advarsler; der kunde ellers let blive for mange, som skal advares. Taleren var klar over, at Borgmesteren stod bagved, naar Pengene var lovet af Banken, men det var uforstaaeligt, at det behøvede at tage saa lang Tid. Hvis Privatbanken skulde betænke sig saa længe paa at laane Aarhus Kommune $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., maatte man hellere faa en anden Bankforbindelse. De fleste af de Pladser, der var foreslaaet til Husene, var ogsaa lidt mærkelige; der kunde nok findes Pladser, hvor man kunde bygge med det samme uden altfor store Jordarbejder o. l. Fattigvæsenet havde ganske rigtig tilladt sig at bygge et Skur til Opbevaring af Brænde, før det blev approberet af Kommissionerne, men skulde man have ventet derpaa, var Vinteren kommen, og Brændet var blevet vaadt, hvilket havde været en Udgift mere for Kommunen. Det samme var Tilfældet med en Bilgarage, men i Brandvedtægten var der nøjagtige Bestemmelser om, hvordan en saadan skal være, og naar en Privatmand kunde bygge en saadan, maatte Kommunen vel ogsaa kunne gøre det. Iøvrigt havde Taleren ogsaa haft den Opfattelse, at Hr. Perregaard havde arbejdet meget kraftigt for Husenes Opførelse, men at han havde maattet kæmpe mod en skjult Modstand.

Borgmesteren svarede, at Husenes Plads blev bestemt paa et Møde, hvor Taleren ikke var til Stede og altsaa heller ikke kunde have Indflydelse derpaa. Længe før Tegningerne blev

indstillet til Byraadet, havde Taleren meddelt Byraadsgruppen, at Pengene kunde faas i Privatbanken. Selv om der var en Vedtægt, kunde ingen bygge noget, før det var godkendt af Kommissionerne; men maaske skulde man i Fremtiden ind paa en anden Forretningsgang.

J. Chr. Møller udtalte, at Hr. Leonhard Hansens Paastand om, at de Konservative havde Interesse af at holde visse Folk saa langt nede som muligt, helst skulde bevises; den borgerlige Gruppens Arbejde i Byraadet havde i hvert Fald ikke vist noget i den Retning. Naar der blev sagt, at Rækkehusene var noget helt andet end Barakker, saa havde Taleren forstaaet det saaledes, at der skal bo 4 Familier i hvert Hus, og saa kunde de næppe leve helt adskilt; derfor var det ikke nogen ideel Byggeform. At der vilde komme en Katastrofe til Efteraaret, kunde ingen vide endnu; der blev jo ikke færre Lejligheder, fordi Loven var ophævet, og der kom ca. 300 nye Lejligheder til Efteraaret, saa det var muligvis at gøre en Myg til en Elefant, naar der taltes om en Katastrofe.

J. Perregaard skulde ikke komme videre ind paa Sagens Behandling i Gruppen; det var galt baade at sige for meget og for lidt, men det kunde drøftes ved en anden Lejlighed.

M. C. Falk hævdede, at alene det, at 1200 Mennesker maatte løbe rundt og søge Lejlighed, var en Katastrofe, og hvis Grundejerne ikke lejede deres Lejligheder ud til Flyttedag, var det ogsaa en Katastrofe. Taleren skulde ikke komme ind #paa, hvad der var sket i Gruppen, men Forslaget var i Byraadet den 14. Maj, og nu var man indt i August. Ansvar for Opførelsen af Rækkehusene tog Flertallet lige saa gerne, som man altid gjorde, naar der skulde gøres noget til Gavn for Smaafolk i Byen.

J. Chr. Møller mente ikke, Hr. Falk kunde vide noget om, hvorvidt 1200 Mennesker løber rundt og søger Lejlighed. Mange af disse Familier havde Raad til at bygge selv, og saa burde de gøre det; det var kun deres Pligt.

M. C. Falk svarede, at i hvert Fald det første Hundrede havde været hos ham, og det var sikkert kun en ringe Del af dem, der søgte Lejlighed. Taleren vilde gerne vide, hvor man fandt Arbejdsmænd med flere Børn, som havde Raad til at bygge sig et Hus, og det var den Slags Folk, som søgte Lejlighed.

J. Perregaard havde mindst 25 Henvendelser om Lejligheder hver Dag. Hvis man skulde ind paa Hr. Møllers Teori, at enhver, som ejede lidt, skal bygge, maatte man opsigte en hel Del af de Mennesker, som bor i Kommunens Huse. Forøvrigt havde Taleren altid søgt at

faa de Folk, som ejede noget, til at bygge.

Indstilling b vedtoges med 12 Stemmer, 8 stemte ikke.

c. Byggeudvalget bemyndigedes til at projekttere en Bebyggelse ved Ringgaden.

Uddrag fra byrådsmødet den 27. august 1925 - side 2

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Spørgsmaalet om Vilkaar for Ydelse af kommunalt Tilskud til Byggeforetagender. (Se Side 108).

Fra H. P. Christensen forelaa paa Gruppens Vegne følgende Ændring til Byggeudvalgets Indstilling :

"Der ydes 500 Kr. som Tilskud til hver 2 å 3 Værelsens Lejlighed, der opføres i nye Ejendomme; dog skal der i hvert Hus være mindst 2 Lejligheder, og de maa ved første Indflytning ikke udlejes eller afhændes til udenbys boende Familier uden Byraadets Tilladelse."

Boligkontrollen foreslaar følgende Tilføjelse: "Lejligheder, som er fremskaffet med kommunalt Tilskud, kan, saa længe Boligrestriktionerne vedvarer, ikke uden Byraadets Samtykke afhændes til Tilflyttere."

Borgmesteren mente, at de to Forslag kunde sammenarbejdes til eet. Første Punkt var Hr. H. P. Christensens Forslag at yde Tilskud til Bygninger med 2 Lejligheder, og det kunde vist alle tiltræde. Det andet Punkt sagde væsentlig det samme som Boligkontrollens Forslag.

P. Petersen syntes, man havde Restriktioner nok, men naar det blev formet paa den Maade, kunde man vel ikke have noget imod det. Det Forslag, som Hr. H. P. Christensen stillede ved sidste Møde, var noget anderledes.

H. P. Christensen havde intet imod at slutte sig til Boligkontrollens Forslag, idet det blot gik noget videre end den af Taleren stillede Ændring.

Byggeudvalgets Indstilling vedtoges saaledes, at der ydes Tilskud til Ejendomme med mindst 2 Lejligheder. Den af Boligkontrollen foreslaaede Tilføjelse vedtoges.

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Licitation over Murer-, Tømrer- og Snedkerarbejdet til Rækkehusene ved Poul Martin Møllers Vej.

Udvalget for Bygninger og Inventar indstiller følgende:

a. Tømrerarbejdet:

Sektion A. Tømrerm. V Christiansen for 11017 Kr.

-B. Tømrerm. S. Møller for.... 13400 "

-C. Hustømr. A/S for.... 5660 "

-D. Tømrerm. Chr. N. Withen for 13800 "

-E. Tømrerm. Ladefoged for... 10600 "

-F. Tømrerm. Iversen for..... 11320 "

-G. Tømrerm. H. L. Nielsen for 13935 "

-H. Samme for 11234 "

-I. Tømrerm. K. Jafner for... 16500 "

-K. Hustømr. A/S for.... 5660 "

-L. Tømrerm. Chr. N. Withen for 13800 "

-M. Hustømr. A/S for.... 5660 "

b. Murerarbejdet:

Sektion E. Murenes coop. Forening for 10500 Kr.

-F. Samme for..... 10500 "

-G. Murer. M. P. Mogensen for 12965 "

-H. Murer. N. C. Borggren for 10980 "

Sektion I. Murer. Jens Hviid for ... 15790 jær.

-K. Murem. N. A. Jensen for .. 10492 "

-L. Murem. Chr. J. Rasmussen for 13090 "

For de resterende 4 Sektioners Vedkommende foreslaas, at Licitationen annulleres, og at der afholdes ny Licitation eller sluttes Overenskomst med Muremestre om Overtagelse af disse.

c. Maskinsnedkerarbejdet:

Aarhus Savværk til Beløb af..... 131664,34 Kr.

Tømrerm. Høleværk..... 13487,20 "

Kriegersvej Maskinsnedkeri..... 13304,20 "

Chr. N. Withen 7484,00"

Ialt... 47939;74 Kr.

J. Perregaard forelagde Indstillingen. Det havde været Udvalgets Ønske at faa Arbejdet fordelt paa saa mange som muligt og samtidig tage de billigste, men Muremestrene havde vedtaget, at ingen Mester maatte tage mere end een Gruppe, og det var uheldigt, for derved kom man for højt op med en Del af Husene og fik tillige enkelte daarlige Haandværkere. Udvalget anmodede derfor Byraadet om at maatte forhandle om Murerarbejdet i de 4 Sektioner, eventuelt foretage ny Licitation.

Borgmesteren mente ikke, der var andet at gøre end at følge Udvalget, naar Muremestrene havde grebet ind paa en saadan Maade, at de lagde Hindringer i Vejen for Byggeriet.

J. Chr. Møller havde ikke set Indstillingen før Mødet, men Sagen hastede jo, og saa maatte man tage det som en Tillidssag og følge Udvalget.

J. Perregaard antog ikke, at Muremestrene havde tænkt paa at lægge Hindringer i Vejen, men de havde ikke været klar over Konsekvenserne af deres Vedtagelse før nu.

Borgmesteren svarede, at Kommunen i hvert Fald mærkede Følgerne af Vedtagelsen; men maaske skyldtes det en Ubetænksomhed fra Mestrenes Side.

Indstillingen vedtoges.

(J. Nr. 222-1925)

Licitation over Blikkenslagerarbejdet til Rækkehusene.

Fra Udvalget for Bygninger og Inventar forelaa følgende Indstilling:

Gruppe 1. (7 Dobbeltthuse, 2 Dobbeltthuse med Valme, 2 Gavlhuse) : H. P. Salling & Sønner for 5130 Kr.

Gruppe 2. (4 Dobbeltthuse, 2 Dobbeltthuse med Valme, 1 Gavlhus) : Chr. Lorentzen & Søn for 3362,50 Kr.

Gruppe 3. (1 Dobbeltthuse, 2 Dobbeltthuse med Valme) : P. Jensen for 1591,60 Kr.

Gruppe 4. (2 Dobbeltthuse, 2 Dobbeltthuse med Valme, 1 Gavlhus) : Evald Lund for 2390 Kr.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 10. oktober 1925 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Meddelelse om en af aarhusianske Lejere paa et Møde den 7. Oktober vedtaget Resolution.

Resolutionen lød saaledes:

"Aarhusianske Lejere, forsamlet til Møde i Amaliegade den 7. Oktober 1925, opfordrer Byraadet til fortsat og forøget Arbejde paa gennem Byggeri at skaffe Boliger til de Husvilde, saa Skolerne snarest mulig kan rømmes, og Undervisningen foregaa uhindret.

Endvidere opfordres Byraadet til energisk Indgriben overfor de Grundejere, som ikke har lejet deres Lejligheder ud. Forsamlingen peger paa det hensigtsmæssige i at lukke for Gas og Elektricitet hos den omtalte Kategori af Grundejere."

Borgmesteren mente, at denne Sag maatte tages til Efterretning, og vilde blot sige, at Byraadet havde anstrengt sig ikke saa lidt for at skaffe Boliger. I Virkeligheden paahviler

der ikke Kommunen nogen Lovpligt dertil, men man havde ment, at det var nødvendigt, naar private ikke vilde bygge, og særlig efter at Lovgivningen ved at ophæve Restriktionerne. havde skabt en vanskelig Situation. Kommunen havde nu paataget sig Forpligtelser dels ved kontante Penge, dels ved Kaution for Laan til Byggeforetagender, paa omtrent 12 Mill. Kr.; det var en stor Sum, og det blev sikkert nødvendigt at bruge endnu mere.

Toges til Efterretning.

Indstilling fra Udvalget for Bygninger og Inventar om Opførelse af Resten af de foreslaaede 200 Lejligheder i lav Bebyggelse.

Følgende Indstilling forelaa:

"Udvalget tillader sig herved at henstille til det ærede Byraad, at Paabegyndelsen af de resterende 200 Lejligheder i lav Bebyggelse, som Udvalget fremsendte Forslag om den 20. Maj d. A., straks vedtages.

Grunden til, at Forslaget atter fremkommer, er bl. a. disse, at det viser sig, at Udvalget desværre fik Ret i sin Formodning om, at det vilde blive nødvendigt at tage Skolerne i Brug til Husvilde, og da vi til April Flyttedag næste Aar skal rømme Mandskabsbygningen paa Fodfolkskasernen, hvor der for Tiden bor 45 Familier, og det vil være ønskeligt, at Skolerne snarest gørligt rømmes igen, er lav Bebyggelse den eneste Byggemaade, hvor man med Sikkerhed kan regne med at faa Lejlighederne fuldt færdige i Løbet af Vinteren.

Udvalget er enig i, at der hurtigst muligt skal fremskaffes Lejligheder, men deler sig iøvrigt i et Flertal og Mindretal. Flertallet J. Perregaard og Baden indstiller til Byraadet, at der hurtigst muligt stilles Grund til Raadighed til Paabegyndelse af den i nærværende Skrivelse anførte lave Bebyggelse, hvorimod Mindretallet, H. P. Salling, forbeholder sig sin Stilling i Byraadet."

J. Perregaard forelagde Indstillingen. I Sommer foreslog Udvalget at bygge 200 Lejligheder; nu var man i Gang med Halvdelen eller rettere 96, og Udvalget foreslog at bygge Resten efter samme Princip. Udvalget var ikke helt enig om Forslaget, men man var alle enige om, at der maa gøres noget. Kasernen, som Kommunen havde faaet overladt, skulde afleveres til Foraaret, naar de militære Indkaldelser fandt Sted, og selv om Forsvarsministeren kunde tænke sig at foreslaa en Udsættelse af Indkaldelserne paa Grund af Bolignøden, var det ikke givet, at et saadant Forslag kunde vedtages. Ogsaa

Infanterikasernen skulde rømmes til Foraaret eller Forsommeren. For Øjeblikket havde Kommunen 407 Familier indkvarteret i Barakker o. l., og nu blev der yderligere 266 Familier at skaffe Plads til; det var saa store Tal, at det var Begrundelse nok for Byggeriet. Udvalget ønskede at faa Husene bygget ved Marienlund, hvor Grunden var billigst, og hvor der ifølge Servitut ikke maatte være høj Bebyggelse. Det var vist klogt at trække Byggeriet noget mere mod Nord; ogsaa Boligforeningen overvejede et bygge nogle Huse derude. Taleren ønskede ligesom Borgmesteren, at private vilde tage fat paa at bygge nu, særlig Folk, som havde en Grund i Byens Udkant. Loven om Statslaan udløb til 1. Januar 1926, og hvis der saa ikke kom noget lignende i Stedet, blev det meget vanskeligt at bygge. Ogsaa Kommunen gav for Tiden Tilskud til Byggeriet, blot der fremskaffedes mindst 2 Lejligheder. Hvis Kommunen byggede disse Huse nu, kunde man faa Statslaan i dem, og saa drejede det sig om ikke ret mange Penge for Kommunen. Der var i Byraadet faldet Udtalelser om Administrationen af de kommunale Huse, og Taleren vilde dertil sige, at hele Udvalget var enigt om, at Administrationen skulde være ligesom ved andre Ejendomme, saaledes at den Mand, som behandlede sin Lejlighed bedst, fik første Ret, og dette Princip blev ikke forandret under det nuværende Udvalg. Hvis Kommunens Ejendomme ikke kunde administreres forsvarligt, maatte man lade være med at bygge. Naar der var kritiseret, at enkelte var opsagt til Fraflytning, saa gjaldt det Lejere, som havde ødelagt Lejligheden saa grundigt, at Reparationen af en 2 Værelses Lejlighed vilde koste indtil 700 Kr., i saadanne Tilfælde var det nødvendigt at tage fat med haard Haand.

H. P. Salling var ogsaa klar over, at der maatte skaffes Lejligheder, men da det gjaldt om at faa disse frem hurtigst muligt, vilde det være mest formaalstjenligt at bygge Barakker. Man var endnu ikke rigtig klar over, hvad Rækkehusene kom til at koste, og de kunde let blive saa dyre. at Familier med mange Børn havde ondt ved at betale Lejen. Barakker kunde bygges baade hurtigere og billigere, og de kunde fjernes, naar Nødstilstanden var forbi. Saavidt Taleren vidste, fandtes der et Areal ved Nørrevang med Ledninger o. s. v., saa der kunde hurtigt indrettes Lejligheder, der kunde gøre Fyldest under den forhaandenværende Situation.

J. Chr. Møller havde hørt sige i Byraadet, at Hr. Perregaard havde udmærket Forstand paa Byggeri, og at han var en god Forretningsmand. Begge Dele var vist rigtigt, men det første mere end det sidste, for ellers vilde han næppe vove at komme med Forslag om at bygge Rækkehuse, saa længe det ikke var konstateret, hvad de Huse kostede, som var under Opførelse. Det var ikke forudseende at stille et saadant Forslag, saa længe man ikke

vidste, hvad Husene kostede, eller hvor meget der skulde betales i Husleje, for at de kunde forrente sig. Hr. Perregaard maatte ogsaa være klar over, at man var i en Nedgangsperiode, og Materialierne faldt stadig; derfor var det uheldigt for Kommunen at begynde et Byggeri nu. Dertil kom, at naar man vedblev at bygge, tog man Pligten bort fra Folk til selv at skaffe sig Lejlighed. Kommunen havde ingen juridisk Pligt til at skaffe Lejlighed til alle Folk; man kunde ikke vedblivende have alle disse Ejendomme, og naar den Dag kom, at en Del af dem skal sælges, vilde man faa et stort Tab. Taleren tvivlede ikke om, at Hr. Perregaard som Udvalgets Formand gjorde sit bedste for at faa Administrationen af Ejendommene saa god som mulig, men det var vist et Arbejde, som oversteg en Mands Kræfter. Naar Forslaget var fremkommet, var det vel til Dels begundet i, at Lejerforeningens Formand var Medlem af Udvalget, og de mange Resolutioner fra Lejerne havde maaske ogsaa været medvirkende; men der var næppe Anledning til at tage saa megen Hensyn til disse. En Del Lejligheder blev færdige til Flyttedag, og ca. 200 til December, og paa Dagsordenen var der Andragender om Støtte til yderligere 146 Lejligheder. Med de tidligere opførte blev det ca. 700 nye Lejligheder, og det var vist tilstrækkeligt foreløbig. Man maatte betænke, at lige saa kedeligt det var at mangle Lejligheder, lige saa kedeligt var det at have altfor mange, saa vilde det blot ende med Byggekrack, og det kunde forandres i meget kort Tid. Der var vist ogsaa flere ledige Lejligheder, end Udvalget mente, for en Del Ejere holdt en Lejlighed ledig for at kunne sælge deres Ejendom; det behøvede ikke derfor at være Ejendomsspekulanter, men ogsaa Haandværkere o. l., som vilde sælge for at bygge nye Huse. Udvalget havde sikkert gjort alt muligt for at faa Oplysninger om Lejlighederne, men Pligten til at anmelde dem var noget tvivlsom, og der var sikkert en Del Lejligheder, som vilde blive udlejet lige til Flyttedag, idet Kommunen ellers kunde disponere over dem. At lukke for Gas og Elektricitet til nogle af Borgerne var næppe lovligt. Taleren vilde anbefale at stemme imod Forslaget; Priserne var nedadgaaende, og det vilde let give et stort Tab at bygge nu; man kunde heller ikke rigtig overse Situationen før efter 1. December.

Borgmesteren erkendte, at der ikke forelaa noget Overslag over Bekostningen, men det havde der ikke været Tid til at faa frem. Taleren troede, at Kommunen kunde bygge lige saa billigt som private; det havde man i hvert Fald gjort hidtil, ja de sidst byggede Huse i Læssøesgade var endda billigere end dem, som private byggede paa samme Tid. Hvis det derfor kunde betale sig for private at bygge, kunde det ogsaa betale sig for Kommunen. Taleren var ikke nogen Ven af de først foreslaaede Rækkehuse, men de var ogsaa meget

forskellig fra dem, som nu blev bygget. Det kunde heller ikke nægtes, at Vanskeligheden ved at administrere Kommunens Huse blev større, naar de blev spredt paa flere Steder, og der var flere Fordele ved at bygge videre i Kvarteret ude paa Frederiksbjerg, hvor alt var færdigt dertil; Prisen pr. Lejlighed i høje og lave Huse blev heller ikke meget forskellig. En saadan Tale, som Fabrikant Møller havde holdt, var særlig egnet til at modvirke Byggeriet; Udtalelser om det store Prisfald og de store Pengetab for dem, som byggede, kunde let afholde private fra at bygge. Hvis Kommunen ikke kunde taale et Tab, kunde private langt mindre, for de fleste af disse havde ikke meget at sætte i Ejendommen. Taleren vilde netop tilraade Folk at bygge Huse; derved opnaaede de mange Behageligheder; de risikerede ikke at blive opsagt, og de havde ingen Vært at slaas med; de havde kun at rette sig efter de Bestemmelser, som de selv var med til at lave. Noget større Prisfald behøvede man vist ikke at frygte for; men det var selvfølgelig rigtigt, at hvis Kommunen skulde sælge sine Huse nu, vilde de give Tab, for ingen vilde købe Huse af Kommunen. Det saa underligt ud, at nogen kunde anbefale at bygge Barakker, naar man vidste, at der hvert Aar tabes 80,000 Kr. paa dem. Taleren var ikke bange for at gaa i Gang med de foreslaaede Huse, selv om der ikke forelaa noget Overslag; naar de blev administreret rigtigt, vilde de ikke koste mere, end at de kunde svare sig.

M. Brammer var forbavset over, at der særlig rettedes Angreb paa Hr. Perregaard, for ingen havde gjort et saa stort og fortjenstfuldt Arbejde i Boligsagen som han, lige fra den Dag han kom ind i Byraadet, og det var ikke hans Skyld, at de 100 Rækkehuse ikke allerede var færdige. Det maatte forbavse, at nogen kunde staa her og sige, at der ikke var nogen særlig Bolignød, og at det ikke kunde betale sig at bygge Huse, naar det lige var oplyst, at der skulde indrettes 250 Lejligheder i Skoler, og naar man vidste, hvilken uhyre Kalamitet og Demoralisation, det vilde medføre, ikke mindst blandt Børnene. Det var en saa alvorlig Situation, at man ikke kunde se den udelukkende fra et forretningsmæssigt Synspunkt; man maatte tænke paa, at der ogsaa var andre Værdier end de rent økonomiske. Det var oplyst, at det økonomisk set var ganske uforvarsligt at bygge Barakker; de skæmmede tillige Byen og hindrede Udviklingen, og de forfærdelige moralske Forhold, som dette Byggeri gav Anledning til, var ofte nok bleven oplyst. Penge var her ikke det afgørende; der maatte i Samfundets og Moralens Navn gøres et alvorligt Arbejde; det varet saadant Arbejde, Hr. Perregaard vilde gøre, og det burde Byraadet af al Magt støtte ham i, saa der snarest muligt kunde raades Bod paa disse Forhold. Rækkehusene var i Sammenligning med Barakkerne en Pryd for Byen, og de kunde sikkert

sælges uden videre Tab. Forretningsmændene kunde maaske finde paa en eller anden Metode, f. Eks. Bortlodning af Husene for at faa dem afsat; Tiderne var mærkelige, og Forholdene abnorme; derfor burde man se at finde nye Metoder frem.

H. J. Baden erindrede om, at det for nogen Tid siden blev oplyst, hvorledes det finansielt set stillede sig med Barakkerne, og det var mere end mærkeligt, at nogen saa hurtigt efter denne Redegørelse kunde stille Forslag om at bygge flere af disse. Folk med Forstand paa Husbygning erklærede, at Rækkehuse kunde bygges omtrent lige saa hurtigt som Barakker, og det gjaldt netop om at faa dem opført i en Fart, saa man kunde komme ud af de fortvivlede Forhold og faa Skolerne givet fri igen. Taleren havde hellere set, at der var kommen Forslag om at bygge langt flere Huse, og det vilde sikkert ogsaa komme, hvis ikke private i den nærmeste Fremtid tog meget energisk fat. Fabrikant Møller vilde reducere Lejerforeningen og Lejernes Resolutioner til ingenting; men Taleren havde den Overbevisning, at det alligevel betød noget, naar saa mange Medborgere stadig kan samles om dette Krav, og forhaabentlig kunde det ogsaa i nogen Maade styrke Viljen til at bygge. Man maatte haabe engang at komme saa vidt, at der stod en en Del Lejligheder ledige; den var den eneste Regulator mod Spekulation i Bolignød. De Folk, som var Modstandere af at bygge, kaldte sig ellers Tilhængere af den fri Konkurrence, men efter deres Udtalelser i Dag saa det nærmest ud til, at de nok vilde have Huslejelovent afskaffet, men ikke Bolignøden, og det kunde selvfølgelig ogsaa give den største Profit. Taleren tvivlede om, at der var flere ledige Lejligheder i Byen, end der var anmeldt, selv om en enkelt indenfor Byraadet havde udtalt, at de ikke var forpligtet til at anmelde dem. De hæderlige Grundejere havde sikkert rettet sig efter Loven; men skulde der findes flere ledige Lejligheder, var det jo kun glædeligt, saafremt de blev lejet ud. Hvorvidt det var lovligt at lukke for Gas og Lys til en Del Grundejere, kunde Taleren ikke afgøre, men det var i hvert Fald et probat Middel. Det hed sig, at der var vedtaget noget lignende i Nykøbing, Mors, og Byraadets Formand var endda en antisocialistisk Grundejer. Det kunde ikke nægtes, at Kommunen blev spændt noget for, men det var givet, at man ikke kunde ophæve Restriktionerne og saa lade alt være lige. Fabrikant Møller og det konservative Parti burde have stillet deres Sager lidt anderledes, saa havde man ikke haft denne store Katastrofe; Udgifterne her var Krigsomkostninger, som d'Hrr. havde paaført Kommunen.

J. Perregaard bemærkede, at der var Grænser for, hvad man kan lægge paa et Udvalg, derfor var der intet Overslag over Husene. De første af disse var kalkuleret til 11000 Kr. foruden Grund og Kurstab, og det blev ikke meget galt. Hvilket Tab Kommunen eventuelt

vilde faa i Fremtiden paa sine Huse, var det ørkesløst at drøfte nu, men det var i hvert Fald givet, at ved at bygge Stenhuse fik man i Øjeblikket den mindste direkte Udgift, idet man kunde nøjes med 10 % og tage det øvrige som Laan. Barakker skulde derimod betales kontant, da ingen vilde sætte Penge i dem. Taleren troede heller ikke paa Prisfald, Tømmer var faldet saa meget, at det vilde stige til Foraaret, og Prisfaldet paa Sten blev næppe ret stort. Angaaende Andelslejligheder havde Taleren samme Opfattelse som Borgmesteren, at Folk burde bygge saadanne, og Udvalget havde ofte henvist dem dertil; men det var heller ikke alle, som havde Penge at sætte i en saadan Lejlighed.

J. Chr. Møller indrømmede, at Kommunen maaske kunde bygge omtrent lige saa billigt som private, men den kunde aldrig administrere hver enkelt Ejendom saa godt og billigt som en Privatmand, og jo flere Ejendomme Kommunen fik, jo vanskeligere blev Administrationen. Borgmesteren var bange for, at Talerens Udtalelser skulde afskrække Folk fra at bygge. Men man var nødt til at se Forholdene, som de er, og de Folk, som bygger, kendte nok Forholdene. Man maatte ogsaa regne med, at der nu gives et betydeligt direkte Tilskud foruden Statslaanet, som var billigere end andre Obligationer, men man kom ikke udenom, at naar Kronen stiger, gaar Ejendommene ned i Pris ligesom alle andre Varer. Kommunen var j Forvejen haardt belastet og havde en meget stor Skatteprocent, saa den havde ikke Raad til at tage ret store Tab, og jo mere Kommunen byggede, jo mere svækkedes det private Initiativ. Dr. Brammer regnede som sædvanlig ikke med Pengene; de kom af sig selv, blot man bevilgede dem. Han overdrev ogsaa noget ved sine Udtalelser om Skolerne; der blev foreløbig kun Tale om 2 Skoler, og efter Borgmesterens Udtalelser kunde alle Børnene godt fortsætte deres Skolegang ved at gøre Skoletiden noget længere. Det var maaske rigtigt, at der ikke havde været Tid til at faa en Beregning frem, men saa burde man have ventet, indtil det kunde ske, for det var ikke financielt set rigtigt at bevilge Penge til Opførelse af Huse uden at kende noget til Udgiften, og det havde Borgmesteren ogsaa hidtil holdt meget stærkt paa. Ogsaa Grundprisen maatte tages i Betragtning, for Kommunens Jord var et Aktiv, der skulde give en Indtægt. Naar Rækkehusene kom til at koste 11000 Kr. foruden Grund og Kurstab, blev de dyre nok, og saa kunde det godt knibe for mange at betale Huslejen, særlig naar der var Folk, som ikke kunde klare sig med 72 Kr. om Ugen uden at faa Hjælp af Fattigvæsenet. Det var rigtigt, at Hr. Perregaard havde arbejdet meget for Byggeriet, men Vedtagelsen af Tilskud til det private Byggeri var i hvert Fald sket, inden Hr. Perregaard kom i Byraadet.

N. C. Christiansen var enig med Fabrikant Møller i, at det var forkert at begynde paa et nyt Byggeri, før man ved, hvad Husene vil koste, og man kunde sikkert i Løbet af faa Dage faa en Beregning derover ved at indhente Resten af Tilbudene for de Huse, som nu var under Opførelse. Hvis det ved en saadan Beregning skulde vise sig, at en Lejlighed i disse Huse blev lige saa dyr som i Etagehuse, saa var det næppe anbefalelsesværdigt at fortsætte med denne Byggemaade, for det var ikke nogen Pryd for Aarhus. Man kaldte Husene for Rækkehuse, men det var nærmest en Slags permanente Barakker, og der blev en lignende Sammenklumpning af Folk som i Barakkerne. Interimistiske Barakker kunde man dog tænke sig at overleve, men de permanente Barakker skulde Efterkommerne have at filosofere over. Denne Byggestandard, som Kommunen havde gennemført i sine Huse paa Frederiksbjerg var sikkert den mest formaalstjenlige, hvis Kommunen endelig skulde bygge; disse Huse vilde dog altid have en Værdi, selv om der kom et Prisfald.

Holst Knudsen var klar over, at der vilde blive væsentlige Vanskeligheder til Oktober Flyttedag, og den borgerlige Gruppe havde erkendt dette og stadig været villig til at medvirke til at bøde paa Vanskelighederne. At bygge Boliger til Udleje var ikke under normale Forhold en Kommunes Sag, men en privat Sag, og det var de unormale Forhold efter Krigen, der gjorde det nødvendigt for Stat og Kommune at træde til. Derfor fik man Restriktionerne; men Hensigten var, at de i videst mulig Omfang skal bortfalde, naar den Nødstilstand, som betinger dem, ophører. Man maatte derfor kræve, at de Foranstaltninger, som Kommunen træffer, ikke er af den Art, at de medvirker til at forøge Bolignøden ved at forringe det private Initiativ, og det vilde blive Tilfældet, hvis Kommunen paatog sig en ubegrænset Pligt til at skaffe Boliger. Meningen med kommunalt Byggeri maatte blot være at skaffe Lejlighed til dem, som absolut ikke kunde skaffe sig en Bolig selv; det var derfor en Skuffelse, naar et Medlem af Byraadets Flertal erklærede, at der ikke mere blev bygget Barakker i Aarhus, og det var beklageligt, at Flertallet i Byrådet havde sluttet sig dertil, for det var ikke kommunalpolitisk klogt, og det var ogsaa tvivlsomt, at de Husvilde selv var tjent dermed. Hvis man havde skaffet de eventuelle Lejligheder i Form af Barakker, kunde de nu have staaet færdige, og saa vilde Panikken væsentlig være overvunden. Det nuværende mindede om et fint Gæstebud, hvor man havde glemt at lave Maden. Taleren vilde anbefale, at man venter lidt med dette Byggeri og ser, hvor galt det i Virkeligheden er, for det kunde man ikke rigtig vide inden 1. December, saa kunde man til April faa bygget det nødvendige Antal Træhuse. Træet var faldet mest i Pris, og naar alt toges i Betragtning, var det vist ikke saa daarlig en Forretning sammenlignet med Stenhuse.

J. Perregaard beklagede, at Landsretssagføreren ikke havde fulgt Talerens Indbydelse til at gaa med ud og se paa Barakkerne, for hvis han kendte Forholdene derude, vilde han aldrig have anbefalet at bygge flere Barakker.

M. Brammer vilde have forsvoret, at Medlemmer af Byraadet her turde træde frem og foreslaa at opføre Barakker, og de bavde sikkert ikke Medhold heri hos deres Partifæller ude i Byen. Barakker var en Skamplet paa Aarhus, og Taleren vilde aldrig være med til at bygge flere af disse, men tværtimod arbejde for at faa de nuværende væk. Taleren havde absolut ikke sagt, at det var ligegyldigt med Pengene; der var næppe nogen i Byraadet, der havde arbejdet saa meget som Taleren for at gøre Lejlighederne billigere. Taleren havde med stor Ulejlighed fremskaffet Beregning over, hvorledes de kommunale Huse kunde indrettes paa den billigste Maade, og der var ogsaa taget noget Hensyn dertil.

(Borgmesteren : Ikke Spor!) Det var i hvert Fald blevet meddelt Taleren, at der var taget Hensyn dertil, og saa var det ligegyldigt, hvad Borgmesteren sagde derom. Men Pengene var ikke det eneste at tage i Betragtning, for det var store moralske Værdier, der gik til Grunde, og saa nyttede det ikke at sige, at der ikke var Raad til at hjælpe derpaa.

Rækkehusene blev langt smukkere end Husene i mange af Byens Gader, og Folk vilde sikkert blive meget glade for at bo i dem. Taleren vilde gerne stemme for at bygge Husene, selv uden der forelaa noget Overslag; det kunde man lige saa godt gøre, som Fabrikant Møller kunde være ivrig efter at give Millioner ud til de dyre Statsskoler i Randers og Viborg.

Borgmesteren vilde i Anledning af Dr. Brammers Betragtninger over det tidligere kommunale Byggeri oplyse, at hans Beregninger over den elektriske Installation først kom frem, efter at Arbejdet var færdigt, og det blev bagefter godtgjort, at der efter Dr. Brammers Forslag ikke engang kunde have været sparet 2 Kr. pr. Lejlighed, saafremt Anlægget ikke skulde være mislykket. Dengang var Doktoren ogsaa inde paa, at der ikke skulde være Badeværelser i Kommunens Huse, og det maatte siges at være et mærkeligt Standpunkt af en Læge. Taleren kunde ikke indse, at man forhindrede private i at bygge, naar man tværtimod bevilgede 500 Kr. til hver Lejlighed. Angaaende Udtalelserne om Grundprisen, saa blev den sidste Pris fastsat under Højtryk og blev faktisk for lav, og det burde ikke gentages, derfor var denne Side af Sagen udsat til nærmere Overvejelse. Men iøvrigt kunde Spørgsmaalet om Grundprisen ved de første Rækkehuse tages op igen af et hvilket som helst Byraadsmedlem.

Leonhard Hansen havde anset Landsretssagfører Holst Knudsen for en Mand med ret frisindede Anskuelser; men nu gik det med ham som med de øvrige konservative Medlemmer, at det blot gjaldt om at modarbejde alt, som kom frem fra anden Side. Forøvrigt var den lange Diskussion ret overflødig, idet Resultatet her var givet i Forvejen. Fabrikant Møller kom her med en Bemærkning om en Mand, som havde en Indtægt af 72 Kr. om Ugen og alligevel ikke kunde klare sig uden Fattigvæsenet. Taleren kunde oplyse, at denne Understøttelse havde Manden faaet for 14 Aar siden, og da havde han langtfra denne Løn. Fabrikant Møller krævede stadig, at Folk selv skal skaffe sig Bolig; men hvordan skulde en Arbejdsmand med en Ugeløn paa 60 Kr. eller mindre kunne bygge sig et Hus. Barakker blev forhaabentlig aldrig mere bygget i Aarhus, og de nuværende maatte vel engang falde væk. Hvis man havde en Smule Forstaaelse og Medfølelse med de Mennesker, som skal bo i Barakker, vilde man ikke tale om at bygge flere af dem.

Borgmesteren bemærkede, at man burde opelske den Forstaaelse, at en Mand i Statens eller Kommunens Tjeneste, som paa et tidligere Tidspunkt havde været nødt til at modtage Fattighjælp, burde betale den tilbage, naar det ikke var uoverkommeligt, og her havde der nok været Tid til at betale 240 Kr., som det drejede sig om. Det var i hvert Fald Talerens Opfattelse af dette Spørgsmaal.

J. Chr. Møller konstaterede, at Dr. Brammer bevægede sig meget paa Yderpunkterne, naar han kaldte Barakkerne en Skamplet og Rækkehusene en Pryd for Byen. Nogle af Barakkerne var ganske gode, og i andre Lande var det meget almindeligt at bo i Træhuse. Naar Doktoren nævnte, at Taleren havde været ivrig for at faa bygget Statsskoler i Randers og Viborg, saa talte han om Ting, som han ikke vidste Besked om. Hr. Leonhard Hansen erklærede meget flot, at Spørgsmaalet var afgjort, men Taleren vilde dog gøre ham opmærksom paa, at den borgerlige Gruppe havde i sin Magt at forhindre Vedtagelsen i Dag.

Holst Knudsen udtalte, at naar Hr. Leonhard Hansen som saa ofte før slog paa, at Flertallet havde Magt til at vedtage, hvad man vilde, saa slog han samtidig fast, at det var Flertallet, som havde forhindret, at der blev bygget Barakker, som nu kunde have staaet færdig. Den, som havde Magten, havde ogsaa Ansvar.

Borgmesteren erkendte, at et Mindretal kunde forhale en Sag, idet Forslaget ikke kunde vedtages, hvis det forlangtes udsat; men Taleren tvivlede dog om, at Mindretallet vilde gøre dette.

(J. Nr. 222-1925)

Licitation over Installation af elektriske Ledninger samt Indlægning af Tand-, Gas- og Spildevandsledninger i Rækkehusene ved Poul Martin Møllers Vej.

Fra Udvalget for Bygninger og Inventar forelaa følgende Indstilling:

Gas- og Vandmesterarbejdet. Entreprise I. Chr. Lorentzen & Søn for 6028 Kr.

-II. N. M. Mogensen for..... 4931

-IH. Th. Thomsen for..... 7126

-IV. Wilh. Hansen for..... 8293

-V. H. Chr. Hansen for..... 4931

Ialt... 26309 Kr.

Elektrisk Lysanlæg.

Entreprise. I. A/S "Alliance" for..... 3377 Kr.

-II. Chr. Porsfelt for..... 3200

-III. A/S Frichs for..... 4326

-IV. A/S "Alliance" for..... 1842

-V. Svenstrup for..... 3194

Ialt... 15939 Kr.

J. Perregaard anbefalede Indstillingen. Paa det elektriske Anlæg kunde der være sparet noget ved at overdrage hele Arbejdet til et enkelt Firma, nemlig A/S "Alliance", men man var bange for, at Arbejdet derved skulde forsinkes, og det gjaldt jo om at faa Husene færdige hurtigst muligt.

H. P. Christensen henstillede at tage det laveste Tilbud, saafremt de øvrige bydende ikke

vilde gaa ind paa at lave Arbejdet til samme Pris som dette. Her var ikke Tale om andet Arbejde end at indlægge de færdige Rørledninger, og der var Elektrikere nok i Byen til at udføre dette, saa det behøvede ikke at sinke Arbejdet.

J. Perregaard havde ikke noget derimod, hvis Byraadet vil tage Ansvaret. Men det nævnte Firma, som var et nyt Selskab, havde erklæret, at det vanskeligt kunde klare hele Arbejdet.

H. P. Christensen fandt det let for et Udvalg at sige, at Byraadet kan tage Ansvaret. Firmaet erklærede ogsaa, at det godt kunde tage Arbejdet, hvis man ønskede det, og saa burde man spare de 1300 Kr. Men hvis Udvalget absolut fastholdt Indstillingen, vilde Taleren ikke stille andet Forslag.

J. Perregaard svarede, at Firmaet ikke vilde nægte at tage hele Arbejdet for ikke at blive afvist en anden Gang. Men hvis det nu alligevel nægtede at tage det hele, maatte Udvalget saa tage de andre Tilbud?

H. P. Christensen vilde saa henstille, at Udvalget selv afgør Sagen.

I udstillingen vedtoges saaledes, at Udvalget selv afgør Spørgsmaalet om Lysinstallationen.

Uddrag fra byrådsmødet den 22. oktober 1925 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Licitation over Snedkerarbejdet ved Rækkehusene.

Fra Udvalget for Bygninger og Inventar forelaa følgende Indstilling:

Tømrerm. Chr. N. Withen:

4 dobb. Husefor..... 5164 Kr.

Snedkermester C. Schou:

4 dobb. Husefor..... 5540

Hustømrernes A/S:

6 dobb. Husefor..... 8760 Tømrermester Gravesen:

2 dobb. Husefor..... 3060 Kr.

Snedkermester A. I. Jensen:

2 dobb. Husefor..... 3082

Snedkermester Rasmussen Hvid:

4 dobb. Husefor..... 6180

Snedkermester Arentoft:

4 Gavlhuse for..... 3184

lait... 34970 Kr.

J. Perregaard forelagde Indstillingen. Ingen af Firmaerne vilde have hele Arbejdet; man havde saa givet de billigste saa meget som de ønskede, og derefter taget de andre.

M. C. Falk kritiserede et Forhold ved Kommunens Licitationer, idet der næsten altid var en eller anden, som efter Licitationen paaraabte sig en Regnefejl og derfor bad sig fritaget. Her var det Tilfældet med Tømrermester Withen, og det var forøvrigt ikke første Gang, at han havde underbudt andre og derefter var løbet fra sit Bud. Men det burde slaas fast, at Tilbudene er bindende, saa lærte Haandværksmestrene nok at lave deres Beregninger rigtigt.

H. P. Salling indrømmede, at der var noget forkert i at lade en Mand trække sig tilbage, naar han havde givet Tilbud. Naar Taleren her var gaaet med til at fordele Arbejdet mellem flere, skyldtes det Ønsket om at faa Husene hurtigt færdig.

J. Perregaard oplyste, at Tømrermester Withen for Tiden havde saa meget Arbejde, at Udvalget har maattet give ham en alvorlig Paamindelse om at blive færdig snarest. Det kunde ikke nytte at tvinge ham til at tage Arbejdet, naar han ikke kan udføre det. Hvis Haandværkerne her havde gjort ligesom Murerne og kun villet tage eet Hus hver, var det blevet meget dyrere; nu drejede det sig kun om 60-70 Kr. pr. Hus.

M. C. Falk erkendte, at det var presserende at faa Husene færdig, og Taleren skulde ikke have kritiseret, hvis Udvalget med denne Begrundelse havde fordelt Arbejdet. Men det var stødende, naar der anførtes, at vedkommende blev fri paa Grund af en Regnefejl paa 200 Kr. Af Hensyn til Udvalgets Udtalelser om ikke at sinke Arbejdet skulde Taleren dog ikke stille andet Forslag. Indstillingen vedtoges.

Licitation over Glarmesterarbejdet ved Rækkehusene.

Fra Udvalget for Bygninger og Inventar forelaa følgende Indstilling:

Østre Afd. I (9 dobb. Huse, 2 Gavlhuse) :

Th. Justesen for..... 1040 Kr.

Østre Afd. II (6 dobb. Huse, 1 Gavlhus) og Vestre Afdeling II (3 dobbelt Huse) :

A. Petersen for..... 1090 -

Vestre Afd. I (4 dobbelt Huse, 1 Gavlhus) :

S. L. Aarslev for..... 535-

Ialt... 2665 Kr.

J. Perregaard oplyste, at det samme Forhold gjorde sig gældende her, idet man havde fordelt Arbejdet for at faa det hurtigere færdigt. Fordyrelsen drejede sig dog ikke om 10 Kr. pr. Hus.

P. Petersen advarede imod at gøre det til Kotume at udelukke udenbys, som gav Tilbud. Den fri Konkurrence var det bedste, og hvis man ikke overholdt dette, medførte det, at Kommunens Haandværkere ogsaa blev udelukket andre Steder.

J. Perregaard var enig med Konsul Pedersen heri; men i det foreliggende Tilfælde vilde man faa det bedste Arbejde uden væsentlig Fordyrelse. Indstillingen vedtoges.

5. Borgmesteren gav nogle foreløbige Oplysninger om forskellige Møder i København. Mødet med Luftfartsselskaberne førte ikke til andet, end at der skulde nedsættes et Udvalg for de interesserede Byer.

Ved Mødet i Trafikministeriet viste det sig, at der var Uoverensstemmelse angaaende Prisen paa Postvæsenets Ejendomme i Banegaardsgade, idet Kommunens Repræsentanter holdt paa, at man ved de faste Laan maatte gaa ud fra Hovedstolen, saaledes at Afdragene kom Kommunen tilgode, medens Postvæsenet havde den modsatte Anskuelse. Men det maatte altsaa komme til at staa paa Ministerens Afgørelse.

Udvalget havde ogsaa deltaget i et Møde i Købstadforeningen, hvor der forhandles om et solidarisk Laan til Kommunerne. Taleren vilde dog fraraade, at Aarhus deltager i et saadant, men maaske burde man sende en Repræsentant til Foreningens Møde i næste Uge.

H. P. Christensen og Holst Knudsen fraraadte ogsaa at deltage i nævnte Laan og

anbefalede, at Borgmesteren repræsenterer Byraadet paa nævnte Møde.

Toges til Efterretning.

6. Borgmesteren erindrede om, at der i næste Maaned skal afholdes Valg til Ligningskommissionen, og henstillede til Partierne at enes om en Fællesliste.

Uddrag fra byrådsmødet den 14. januar 1926 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Indstilling fra Udvalget for Bygninger og Inventar angaaende Bebyggelsen paa Marienlunds Jorder.

Følgende Indstilling forelaa:

"I Henhold til Byraadets Vedtagelse i Møde den 12/10 1925 og senere Behandling i Byraadets Møde den 3/12 1925 vedrørende Opførelsen af ca. 100 Lejligheder i lav Bebyggelse ved Marienlund, tillader man sig herved at fremsende Tegninger for Bebyggelsen samt Vej plan til det ærede Byraads Approbation.

Forslaget omfatter Opførelsen af 27 Stk. dobb. Villaer med ialt 108 Stk. 2 Værelsers Lejligheder, og den samlede Udgift vil formentlig andrage:

Byggeomkostninger..... ca. Kr. 710000,00

Den samlede Udgift til Vejanlæg med Nedlægning af de nødvendige Ledninger Kr. 128000, hvoraf der vil være at paaligne

Byggeforetagendet..... ca. "73052,50

ialt... ca. Kr. 783052,50

ekskl. Kurstab.

Byggeforetagendet tænkes belaaet. i Kredit- og Hypotekforeningen og Statsboligfonden med indtil 90 % af den samlede Anskaffelsespris, de resterende 10 % indskydes af Kommunen.

Saa vel Bygningsarbejder som Vejarbejder agtes paabegyndt snarest og saaledes, at al Kørsel til Byggepladsen foregaar ad Hovedsvellevej fra Dr. Margrethes Vej med Svellevej

langs de projekterede Huses Facader som vist med rødt paa medfølgende Situationsplan, hvorefter begge Arbejder kan udføres samtidig uden Hindring for hinanden.

Saaframt der ikke allerede er aabnet en Konto, skal man samtidig anmode om. at en saadan maa blive aabnet til foreløbig Afholdelse af Udgifterne ved Byggeforetagendet."

Borgmesteren henstillede at vedtage Forslaget med Undtagelse af en lille Passus angaaende Fordeling af Udgiften til Kloak, idet der senere vilde komme Forslag fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om, hvorledes dette Beløb skal paalignes.

N. C. Christiansen spurgte, om Prisen for Grundene var indbefattet i den anførte Pris.

Borgmesteren erindrede om, at Byraadet tidligere har vedtaget, at Grundprisen først senere skal fastsættes.

J. Perregaard pegede paa, at det stod klart og tydeligt i Indstillingen, at Beregningen ikke medtog Grund og Kurstab. Grundprisen kunde altid fastsættes senere.

Indstillingen vedtoges saaledes, at Spørgsmaalet om Kloakbidragets Fordeling senere afgøres.

Indstilling fra Udvalget for Bygninger og Inventar angaaende Vejanlægget ved Kommunens Bebyggelse paa Marienlunds Jorder.

Udvalget anbefaler det paa Plan 2, Fig. 10 viste Tværprofil. Det har Granitkantsten og Rendesten med almindelige Brosten III. Vejbanen bestaar af et Bundlag af Flint, hvorover et Dæklag af Flint og Granitskærver. Prisen er 168 Kr. pr. løb. m (iberegnet Ledninger) eller ialt 128000 Kr., hvoraf 73052,50 Kr. lignes paa den foreslaaede Bebyggelse.

Tiltraadt af Brolægningsudvalget.

J. Perregaard anbefalede Indstillingen. Der havde været Tale om tre forskellige Gadeprofiler, men man var enedes om ovenstaaende Forslag 10, som var lige saa godt og billigere end det sædvanlige Underlag. Kantsten og Rendesten blev ligesom ved andre Gader.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 4. februar 1926 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Indstilling fra Udvalget for Bygninger og Inventar om Anlæg af Poul Marthin Møllers Vej forbi Rækkehusene.

Udvalget foreslaar, at Udgiften, som ifølge Stadsingeniørens Overslag vil beløbe sig til 35000 Kr., udredes paa Kontoen for Rækkehusene.

Borgmesteren anbefalede Forslaget. Det var ikke forudset, da man vedtog at bygge Husene, men det havde vist sig nødvendigt.

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 30. marts 1926 - side 1

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 222-1925)

Licitation over Murer- og Tømrerarbejdet til Dobbeltthusene ved Marienlund.

Fra Udvalget for Bygninger og Inventar forelaa følgende Indstilling:

Murerarbejdet.

Murerm. R. Rasmussen, 2 Huse for. 11600 Kr.

Murerm. K. O. Knudsen, 2 Huse for . 10800"

Murerm. Ladefoged & Jensen, 2 H. for 11010"

Murerm. H. Jepsen, 1 Hus for..... 5565"

Murerm. M. Sørensen, 2 Huse for... 11321"

Murerm. C. Bernhardt, 1 Hus for. ... 6275"

Murerm. I. P. Petersen, 9 Huse for. . 52357"

Murernes coop. Forretning, 8 Huse for 45600 "

Ialt... 154528 Kr.

Tømrerarbejdet.

Tømrrerm. C. N. Withen, 4 H. for 18940,00 Kr. Tømrrerm. Harald Jensen, 8 H. for. 38168,16"

Tømrrerm. H. L. Nielsen, 8 H. for 40616,00 " Tømrrerm. A. Skorstengaard, 5 H. for 25500,00 " Tømrrerm. K. Jafner, 2 H. for. ... 10200,00"

lait... 133424,16 Kr J. Perregaard forelagde Indstillingen. Muremestrene havde med Undtagelse af 2 taget det Forbehold, at de kun vilde have 2 Huse; de billigste af dem havde saa faaet 1 eller 2, medens de to, som ikke havde taget Forbehold, fik Resten. Af Tømrrerne var en lavest bydende for alle Huse, men da man ikke turde give ham dem alle, fik han 8, og Resten deltes mellem de næstlaveste. Det kunde maaske komme til at knibe med at skaffe Haandværkere for dem, der fik mange Huse, men i saa Fald kunde vel enkelte af Husene trækkes ud en lille Tid.

Borgmesteren svarede, at Udvalget skulde have fulgt hans Raad og taget det mere successivt.

Indstillingen vedtoges.

